

Nr 307.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om särskilda rättsmedel, m. m.; given Stockholms slott den 12 maj 1939.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till:

- 1) lag om särskilda rättsmedel;
- 2) lag om ändrad lydelse av 49 § utsökningslagen; samt
- 3) lag om ändring i lagen den 14 maj 1915 (nr 139) angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar.

GUSTAF.

K. G. Westman.

F ö r s l a g
till
L a g
om särskilda rättsmedel.

Härigenom förordnas som följer:

Om resning.

1 §.

Sedan dom i tvistemål vunnit laga kraft, må till förmån för någon av parterna resning beviljas,

1. om ledamot av rätten eller där anställd tjänsteman eller rättegångsfullmäktig eller ställföreträdare för part med avseende å målet gjort sig skyldig till brottsligt förfarande, som kan antagas hava inverkat på målets utgång;

2. om skriftlig handling, som åberopats till bevis, varit falsk eller om part under menedsansvar eller vittne, sakkunnig eller tolk avgivit falsk utsaga samt handlingen eller utsagan kan antagas hava inverkat på utgången;

3. om omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till annan utgång; eller

4. om rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag.

Ej må på grund av förhållande, som avses i 3, resning beviljas, med mindre parten gör sannolikt, att han icke vid den rätt, som meddelat domen, eller genom fullföljd från denna kunnat åberopa omständigheten eller beviset eller han eljest haft giltig ursäkt att ej göra det.

2 §.

Sedan dom i brottmål vunnit laga kraft, må till förmån för den tilltalade resning i ansvarsfrågan beviljas,

1. om ledamot av rätten eller där anställd tjänsteman, åklagaren eller rättegångsfullmäktig eller ställföreträdare för part eller rättegångsbiträde med avseende å målet gjort sig skyldig till brottsligt förfarande, som kan antagas hava inverkat på målets utgång;

2. om skriftlig handling, som åberopats till bevis, varit falsk eller om vittne, sakkunnig eller tolk avgivit falsk utsaga samt handlingen eller utsagan kan antagas hava inverkat på utgången;

3. om omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till att den tilltalade frikänts

eller brottet hänförs under mildare straffbestämmelse än den som tillämpats eller ock med hänsyn till vad sålunda åberopas och i övrigt förekommer synnerliga skäl äro, att frågan, huruvida den tilltalade förövat det brott, för vilket han dömts, prövas ånyo; eller

4. om rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag.

3 §.

Sedan dom i brottmål vunnit laga kraft, må till men för den tilltalade resning i ansvarsfrågan beviljas,

1. om sådant förhållande, som avses i 2 § 1 eller 2, förelegat eller utsaga, som avgivits av den tilltalade under menedsansvar, varit falsk och detta kan antagas hava medverkat till att den tilltalade frikänts eller brottet hänförs under väsentligt mildare straffbestämmelse än den som bort tillämpas; eller

2. om å brottet kan följa straffarbete samt omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till att den tilltalade dömts för brottet eller detta hänförs under väsentligt strängare straffbestämmelse än den som tillämpats.

Ej må på grund av förhållande, som avses i 2, resning beviljas, med mindre parten gör sannolikt, att han icke vid den rätt, som meddelat domen, eller genom fullföljd från denna kunnat åberopa omständigheten eller beviset eller han eljest haft giltig ursäkt att ej göra det.

4 §.

Vill någon söka resning, skall han hos Konungen göra skriftlig ansökan därom. Resning må ej sökas av annan åklagare än i 30 kap. 6 § 3 mom. rättegångsbalken sägs.

Ansökan om resning i tvistemål på grund av förhållande, som avses i 1 § första stycket 1, 2 eller 3, så ock i brottmål till men för den tilltalade skall göras inom ett år, sedan sökanden erhöi kännedom om det förhållande, varå ansökan grundas; åberopas annans brottsliga gärning som grund för ansökan, må tiden räknas från den dag, då dom däröver vann laga kraft. Resning i tvistemål på grund av förhållande, som avses i 1 § första stycket 4, skall sökas inom sex månader från den dag, då domen vann laga kraft.

5 §.

I resningsansökan skall sökanden uppgiva:

1. den dom ansökan avser;
2. det förhållande, varå ansökan grundas, och skälen för ansökan; samt
3. de bevis sökanden vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis.

Grundas ansökan å förhållande, som avses i 1 § första stycket 3 eller 3 § första stycket 2, skall sökanden uppgiva anledningen till att omständigheten eller beviset ej åberopats i rättegången.

Vid ansökan skola i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas de skriftliga bevis sökanden åberopar.

6 §.

Avvisas ej resningsansökan, skall motparten höras däröver på sätt i rättegångsbalken är stadgat om besvär, som anförts hos Konungen. Finnes ansökan ogrundad, må den dock omedelbart avslås.

När skäl äro därtill, må förordnas, att, till dess annorlunda föreskrives, vidare åtgärd för verkställighet av domen ej må äga rum.

7 §.

Beviljas resning, förordnar Konungen, att målet skall ånyo upptagas av den rätt, som sist dömt i målet; dock äger Konungen, då resning beviljas i tvistemål eller i brottmål till den tilltalades förmån och saken finnes uppenbar, omedelbart ändra domen.

Skall målet återupptagas av underrätt och uteblir sökanden från det rättegångstillfälle, till vilket målet efter resningen först utsättes, vare resningen förfallen; uteblir motparten, må målet företagas utan hinder därav. I kallelse skall intagas erinran därom. Vad nu sagts gälle dock ej i fråga om åklagare.

8 §.

Avser dom i brottmål icke ansvar, gälle beträffande resning i målet vad om resning i tvistemål är stadgat. Är i brottmål, som rör ansvar, även fråga om skadestånd eller annat dylikt anspråk, skall ock målet i denna del anses som tvistemål; beviljas resning i ansvarsfrågan, må dock utan hinder av vad om resning i tvistemål är föreskrivet resning samtidigt beviljas även i målet i övrigt.

9 §.

Vad i 1—8 §§ är stadgat om dom äge motsvarande tillämpning beträffande annat rättens beslut.

Om återställande av försutten tid.

10 §.

Har någon försuttit laga tid för fullföljande eller bevakande av talan eller för sökande av återvinning eller för vidtagande av annan åtgärd i rättegång och förelåg för hans underlåtenhet laga förfall, som han icke kunde i rätt tid anmäla, må på ansökan av honom den försuttna tiden återställas.

11 §.

Vill någon söka återställande av försutten tid, skall han inom tre veckor, sedan förfallet upphörde, och sist inom ett år från den dag, då tiden utgick, hos Konungen göra skriftlig ansökan därom.

Beträffande ansökan, som nu sagts, äge vad i 5 och 6 §§ är stadgat motsvarande tillämpning.

Om besvär över domvilla.

12 §.

Dom, som vunnit laga kraft, skall på besvär av den, vilkens rätt domen rör, på grund av domvilla undanröjas,

1. om målet upptagits, ehuru däremot förelegat rättegångshinder, som vid fullföljd högre rätt haft att självmant beakta;
2. om rätten ej varit domför;
3. om domen givits mot någon, som ej varit rätteligen stämd och ej heller fört talan i målet, eller genom domen någon, som ej varit part i målet, lider förfång; eller
4. om i rättegången förekommit annat grovt rättegångsfel, som kan antagas hava inverkat på målets utgång.

13 §.

Vill någon besvära sig över domvilla, skall han till den rätt, där talan mot domen skolat fullföljas, eller, om fullföljd ej kunnat äga rum, till Konungen ingiva besvärslaga.

Besvär skola föras inom sex månader från den dag, då domen vann laga kraft. I fall, som avses i 12 § 3, äge dock klagande, som erhållit kännedom om domen först efter det denna vunnit laga kraft, föra besvär inom samma tid efter det sådan kännedom vunnits.

14 §.

Om besvär över domvilla och fullföljd av talan mot hovrätts beslut i sådant ärende äge i övrigt vad i rättegångsbalken är stadgat om besvär motsvarande tillämpning; beträffande besvär, som skola föras omedelbart hos Konungen, gälle dock ej vad i 30 kap. rättegångsbalken är stadgat om nedsättning av fullföljdsavgift och belopp till säkerhet för motparts kostnadsersättning eller om inskränkning i parts rätt att fullfölja talan.

Rätten äge, när skäl äro därtill, förordna, att, till dess annorlunda föreskrives, vidare åtgärd för verkställighet av domen ej må äga rum.

Undanröjes domen och grundas beslutet ej därå, att rätten varit obehörig eller eljest icke bort upptaga målet till prövning, skall tillika förordnas, att ny handläggning skall äga rum vid den rätt, som meddelat domen.

15 §.

Vad i 12—14 §§ är stadgat om dom äge motsvarande tillämpning beträffande annat rättens beslut.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1939.

Genom lagen upphävas 17 kap. 32 §, 25 kap. 10 §, 30 kap. 38 § och 31 kap. rättegångsbalken. Har före lagens ikraftträdande fråga, som avses i 17 kap. 32 § rättegångsbalken, väckts i hovrätt, skall med avseende därå äldre lag fortfarande gälla.

Vad i 25 kap. 10 § och 30 kap. 38 § rättegångsbalken är stadgat om tid, inom vilken besvär må föras, skall fortfarande äga tillämpning i fråga om besvärstid, som börjat löpa före lagens ikraftträdande. Skall i annat fall än nu sagts enligt denna lag ansökan göras eller besvär föras inom viss tid, må denna ej räknas från tidigare dag än den 1 juli 1939.

F ö r s l a g

till

L a g

om ändrad lydelse av 49 § utsökningslagen.

Häri genom förordnas, att 49 § utsökningslagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

49 §.

Har någon, som ej vädjat mot underrätts dom, stämt om återvinning enligt 12 kap. rättegångsbalken, eller har någon enligt lagen om särskilda rättsmedel på grund av domvilla anfört besvär över dom, som eljest bör såsom laga kraftvunnen anses, gånge utan hinder därav domen i verkställighet såsom laga kraftvunnen, såvitt ej rätten, där talan är anhängig, annorledes förordnar.

Verkställighet av — — — till efterrättelse.

Ej må ansökan om resning eller återställande av försutten tid eller beslut, varigenom sådan ansökan beviljats, hindra doms fullbordan, såvitt ej Konungen i anledning av ansökan annorledes förordnar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1939. Har före nämnda dag ogillande av dom yrkats enligt 25 kap. 10 § eller 30 kap. 38 § rättegångsbalken, skall dock äldre lag fortfarande gälla.

Förslag

till

Lag

om ändring i lagen den 14 maj 1915 (nr 139) angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar.

Härigenom förordnas, *dels* att 5 och 6 §§ lagen den 14 maj 1915 angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar skola betecknas såsom 6 och 7 §§, *dels ock* att i lagen skall med nedan angivna lydelse upptagas en ny med 5 betecknad paragraf:

5 §.

Då avdelning behandlar ansökan om resning eller besvär över domvilla i något av högsta domstolen avgjort mål eller ärende, må ej ledamot, som deltagit i det tidigare avgörandet, tjänstgöra på avdelningen, om domfört antal ledamöter ändå är att tillgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1939.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 31 mars 1939.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, anmäler fråga om *ändrad lagstiftning rörande resning m. m.* samt anför därvid:

»I 31 kap. rättegångsbalken finnas upptagna bestämmelser om återbrytande av dom som vunnit laga kraft. Enligt 1 § tillkommer det allenast Konungen att återbryta sådan dom eller att återställa laga tid som är försutten. Genom § 18 1:o regeringsformen har det överlämnats åt regeringsrätten, såvitt angår mål av beskaffenhet att kunna tillhöra dess slutliga prövning, och beträffande övriga mål åt högsta domstolen att återbryta dom eller återställa försutten tid. Återställande av försutten tid innebär befogenhet för den sökande att, ehuru den i lagen föreskrivna tiden för talan utgått, ändock föra sådan talan. Ansökan härom må enligt 2 § nämnda kapitel ej bifallas, med mindre sökanden visar 'synnerlig orsak och skäl, att han resning förty i saken njuta må'. Den viktigaste grunden för återställande av försutten tid är, att sökanden av laga förfall varit hindrad att inom rätt tid bevaka sin talan. Återbrytande av dom i egentlig mening, vilket i det allmänna språkbruket benämnes resning, behandlas i 3 §. Förutsättningen härför är att någon funnit nya skäl och menar att dom, som vunnit laga kraft, därmed kan hävas. Bifalles resningsansökningen, skall målet förvisas till den rätt som sist dömt däri. Denna upptager målet till ny prövning och äger, om skälen finnas så giltiga, ändra den förra domen. Om så icke blir fallet, skall den som sökt resning gälda vederparten kostnadsersättning och skadestånd och kan därjämte fällas till ansvar för rättegångsmissbruk. Beträffande fullföljd av ett efter resning upptaget mål gälla enahanda regler som för fullföljd av annat mål.

Uttrycket 'skäl' i 3 § har i praxis uppfattats såsom åsyftande faktiska omständigheter eller bevis av betydelse för målet. Fordran på att skälet skall vara nytt innebär, att det ej återopats i målet samt att det icke varit för sökanden känt, när målet handlades eller att han då icke insett eller bort inse dess betydelse för avgörandet. Den omständigheten att en rättsgrund åberopas, som icke tidigare anförts i målet, anses icke kunna utgöra anledning till resning. Det torde sålunda icke hava förekommit, att felaktig uppskattning av förebragt bevisning eller oriktig lagtolkning eller rättstillämpning ansetts såsom resningsskäl.

I de numera upphävda 21 och 22 §§ i 25 kap. rättegångsbalken meddelades vissa bestämmelser om klagan över domvilla. Såsom exempel å sådan domvilla upptogs i 21 §, bland annat, att dom fällts av den som ej varit lagligen förordnad till domare eller ej svurit domared, att rätten ej varit domför, att dom meddelats över det som ej varit instämt eller att den dom som vunnit laga kraft blivit ändrad. Hade parten varit närvarande vid rätten själv eller genom ombud, hänvisades han i 21 § att föra talan mot domen genom besvär i vanlig ordning. Försumrades det, fick hans talan i hovrätten ej upptagas, om ej Konungen fann skäl att återställa försutten tid. I 22 § behandlades det fall, att någon dömdes frånvarande ostämd eller att domaren i någon tvist två parter emellan fällde sådan dom, att den tredje eller annan som ej varit hörd därav lede förfång; i sådant fall ägde han att inom natt och år från det han fick veta det söka ändring däri i hovrätten. I samband med 1901 års ändringar i fullföljdsförfarandet uteslötos bestämmelserna i 21 §, varemot stadgandet i 22 § i något förändrad avfattning bibehölls och upptogs i nuvarande 10 § i 25 kap. Talan som där avses fullföljes genom besvär i vanlig ordning. Enligt 30 kap. 38 § skall vad i 25 kap. 10 § är stadgat äga motsvarande tillämpning i fråga om klagan över utslag som meddelats av hovrätt. I dylika fall gäller icke vad i 30 kap. är stadgat om inskränkning i parts rätt att fullfölja talan. Ehuru rättegångsfel icke upptagits bland resningsanledningarna i 31 kap. 3 §, har dock en viss tendens gjort sig märkbar att utvidga paragrafens tillämpning till detta område.

Ett med rättskrafts- och resningsinstituterna nära sammanhängande ämne behandlas i 17 kap. 32 § rättegångsbalken. Detta lagrum behandlar frågan om återupptagande av brottmål till den tilltalades nackdel på grund av nya skäl och omständigheter samt innebär i huvudsak, att hovrätt äger till hans nackdel upptaga sådant mål, dock med undantag för tre grupper av mål, nämligen mål däri penningböter äga rum, mål vari den tilltalade dömts till straff som sedermera verkställes samt mål om statsbrott. Angående detta lagrums ställning till resningsinstitutet råder i viss mån oklarhet. Enligt den mening, som torde vara den förhärskande, innebär lagrummet icke någon begränsning i högsta domstolens befogenhet att medgiva resning. Vad lagrummet enligt denna mening vill utsäga är, att i de åsyftade fallen återupptagande kan ske utan resning, då i dessa fall någon rättskraft icke tillkommer det tidigare avgörandet.

Den omfattning, vari ifrågavarande rättsmedel kommit till användning under de senaste åren, framgår av en översikt, vilken torde få bifogas detta protokoll (Bilagor C och D). Av denna översikt framgår, bland annat, att antalet av Kungl. Maj:t under åren 1936—1938 avgjorda resningsansökningar utgjort respektive 71, 59 och 48. Av ansökningarna biföllos respektive 8, 7 och 5 eller sålunda tillhoppa 20 ansökningar. I dessa fall hade det beslut, som resningsansökningen avsåg, meddelats av högsta domstolen i 2 mål, av hovrätt i 1, av allmän underrätt i 9, av ägodelningsdomare i 3, av länsstyrelse i 1, av kammarrätten i 1 och av överlantmätare i 3.

Antalet mål, som av hovrätt återupptagits jämlikt 17 kap. 32 § rättegångsbalken, utgjorde under åren 1920—1938 sammanlagt 26.

Processkommissionen (1926) upptog i sitt förslag de nuvarande principerna för resningsinstitutet såväl i fråga om den myndighet, som ägde medgiva resning, som beträffande resningsgrunderna. Till dessa hänfördes av processkommissionen även grovt rättegångsfel. Dessutom upptogs som resningsgrund brottsligt förfarande med avseende å målet av ledamot eller befattningshavare i rätten, part, ombud eller ställföreträdare, om förfarandet kunde anses hava medverkat till en oriktig utgång. Vad särskilt angår brottmål skulle resning kunna beviljas såväl till förmån som till nackdel för den tilltalade, i sistnämnda fallet dock endast i mera begränsad omfattning. Någon motsvarighet till den befogenhet, som nu tillkommer hovrätt att återupptaga brottmål till nackdel för den tilltalade, upptogs icke i förslaget.

Resningsinstitutet behandlades icke i propositionen (nr 80) till 1931 års riksdag angående huvudgrunderna för en rättegångsreform. Ej heller upptogs frågan under riksdagsbehandlingen av förenämnda proposition.

Frågan angående utsträckt möjlighet att återbryta dom i brottmål har varit föremål för behandling i en av professorn Å. Hassler och advokaten G. Stjernstedt såsom sakkunniga inom justitiedepartementet utarbetad promemoria den 19 december 1935 med därvid fogat förslag till lag om tillägg till 31 kap. 3 § rättegångsbalken. De sakkunniga föreslogo, att de i lagrummet redan upptagna resningsanledningarna skulle bibehållas samt att till lagrummet skulle fogas ett andra stycke av innehåll att, om justiekanslern eller ock riksdagens justitieombudsman eller militieombudsman funne det vara av synnerlig vikt, att mål, vari någon genom laga kraft ägande dom sakfällts för brott, ånyo bleve prövat, han hade att på begäran av den sakfällde göra ansökan därom, varefter Konungen, när skäl därtill vore, ägde återbryta domen. Resning skulle alltså principiellt tillåtas oberoende av om den åberopade grunden hänförde sig till rättstillämpningen eller bevisningen och i sistnämnda fall oberoende av om nya skäl åberopades eller fråga vore allenast om en förnyad bevisprövning på det redan föreliggande materialet. De föreslagna reglerna avsågo icke tvistemål och i brottmål allenast resning till den tilltalades förmån.

Efter en redogörelse för processkommissionens förslag i ämnet anförde de sakkunniga:

Den ledande principen för bestämmande av grunderna för återbrytande av dom sådana de hittills utformats är den tanken, att själva det sätt varpå domstolen prövat det material som förelagts densamma icke får återopas som grund för återbrytande. Det måste vara något utanför själva den prövande verksamheten liggande som skall kunna föranleda återbrytande, att materialet befunnits i vissa hänseenden bristfälligt eller att nytt material tillkommit. Undantag härifrån kan förekomma då visst grövre rättegångsfel förelupit eller brottsligt förfarande med avseende å målet ägt rum. Men längre sträcka sig icke de processuella grunderna för återbrytande. Har förfarandet varit i väsentliga punkter formellt oangripligt och brottsligt förfarande ej förekommit, den så att säga yttre ramen kring prövningen är befri, kan domen ej rubbas hurudan prövningen än till sitt innehåll varit beskaffad. Domstolen kan sålunda hava grundat sitt avgörande på en uppenbart felaktig uppskattning av den förebragta bevisningen eller gjort sig skyldig till en klart oriktig lagtolkning eller rättstillämpning; däråt kan ingenting göras. Anledningen till att man intagit denna ståndpunkt ligger tydligen först och främst däri, att det ordinära instanssystemet funnits utgöra en tillräcklig garanti för att bevisningen uppskattas och rättsreglerna tillämpas på ett riktigt sätt. Vidare har befarats att, därest fel i bevisuppskattning eller rättstillämpning, däri inbegripet lagtolkning, kunde utgöra grund för återbrytande, sådant skulle komma att sökas i den omfattning att prövningsmyndigheten i själva verket bleve en överinstans i förhållande till den domstol som avkunnat domen, alltså i stor utsträckning högsta instansen själv. Det torde också hava stått klart att domstolarnas anseende skulle bliva i hög grad lidande om det vore part obetaget att på vilka processuella grunder som helst söka återbrytande. En regel av sådant innehåll skulle med skäl kunna betecknas som ett uttryck för misstro till domstolarnas förmåga av riktig bevisuppskattning och rättstillämpning.

Det synes icke kunna anses tvivelaktigt att den principiella ståndpunkt gällande rätt och lagförslagen intagit till frågan om grunderna för återbrytande av dom förtjänar anslutning. Att införa en allmän befogenhet för part att på processuell grund söka återbrytande kan sålunda ej ifrågasättas. Härmed är dock icke sagt att ej i något fall skäl kunde finnas att utvidga möjligheten till återbrytande på processuell grund, så att felaktig bevisuppskattning eller oriktig rättstillämpning finge leda till återbrytande. Det kan näppeligen förnekas att fall kunna förekomma och jämväl förekommit då en doms materiella oriktighet, förorsakad av felaktig bevisuppskattning eller rättstillämpning, framstått som ett besvärande exempel på rättsordningens ofullkomlighet. Detta har givetvis i första hand varit till nackdel för den part som domen gått emot, då ett för honom viktigt rättsligt intresse icke erhållit lagens skydd. Än betydelsefullare torde emellertid vara de skadeverkningar på rättsordningen i dess helhet som i dylika fall kunna uppstå. Rättssäkerheten kan i vida kretsar komma att framstå såsom hotad och förtroendet för rättsskipningen lida avbräck. Det är uppenbart att dessa synpunkter väga tyngre i brottmål än i tvistemål och att de få en alldeles särskild styrka då det gäller brottmålsdom varigenom någon sakfällts för ett grövre brott. Att den som oskyldigt dömts för sådant brott, måhända av en domstol där ett flertal olika meningar om hans brottslighet framkommit, skall sakna varje möjlighet att erhålla rättelse därför att bevisuppskattning och rättstillämpning icke få angripas, torde knappast stå i överensstämmelse med allmän rättsuppfattning här i landet. Angelägenheten av

att laga kraft vunna domar stå fast och att domstolarnas auktoritet skyddas kan icke anses väga tyngre än hänsynen till rättsuppfattningens krav på att den dömde i sådant fall skall kunna få sin sak ånyo prövad. Nådevägen kan ej här anlitas; vad den oskyldigt dömde söker är icke nåd utan rättvisa. Och det är uppenbarligen av största vikt att ej den meningen vinner utbredning, att möjligheten till upprättelse förvägras honom på mindre vägande formella grunder.

Om alltså skäl tala för att de processuella grunderna för återbrytande utvidgas så att även fel i bevisuppskattning eller rättstillämpning få i sådant hänseende åberopas (extraordinärt återbrytande), är det emellertid klart att denna möjlighet att erhålla återbrytande bör mycket strängt begränsas. Först och främst synes återbrytande endast kunna ifrågasättas till förmån för den som sakfällts för brott. En frikännande dom bör vara orubblig om icke någon ordinär grund för återbrytande kan åberopas. Detta står i överensstämmelse med den hävdvunna och utan tvivel sakligt grundade uppfattningen, att möjligheten till återbrytande bör vara mera vidsträckt då det gäller att återbryta dom till den tilltalades förmån än när fråga är om ny prövning till hans nackdel. Det är angelägnare att bereda den oskyldigt dömde upprättelse än att fälla den som en gång lyckats undgå ansvar. Men även en utsträckning av möjligheten till återbrytande till den sakfälldes förmån synes böra vara betingad därav, att synnerligen vägande skäl föreligga till undantag från regeln att bevisuppskattning och rättstillämpning ej må angripas. Härför tala med styrka de ovan anförda skäl varpå denna regel grundats och vilka endast för sällsynta undantagsfall kunna medgiva ett avvikande från densamma.

Att domen då extraordinärt återbrytande skall ske måste framstå såsom materiellt oriktig synes vara självklart; har felaktig bevisuppskattning eller rättstillämpning icke medfört en oriktig dom finnes uppenbarligen ej skäl att på denna grund återbryta densamma. Vidare synes givet att det extraordinära återbrytandet icke får äga rum när det brott varför den tilltalade sakfällts är av mindre allvarlig natur, eller då det blott kan bliva fråga om gärningens hänförande under en något mildare straffskala eller om en nedläggning av straffet inom den stadgade latituden. I dessa senare fall bör nådevägen anlitas eller ock därest straffet utståtts ersättning därför beredas. För användning av extraordinärt återbrytande torde som regel böra fordras att frihetsstraff ådömts och att det finnes sannolikt att den tilltalade efter ny prövning kommer att frikännas eller brottet hänföras under en väsentligt mildare straffbestämmelse än den som tillämpats. Endast om så är förhållandet synes det egentliga motivet till anordnande av extraordinärt återbrytande, angelägenheten att upprätthålla förtroendet för rättsskipningen, kunna anses vara för handen. Därest emellertid såsom nedan ifrågasättes prövningen av frågan huruvida i det konkreta fallet det kan anses vara av synnerlig vikt att återbrytande äger rum anförts åt särskilt kvalificerade myndigheter, torde det icke vara av nöden att närmare angiva betingelserna för återbrytande ur nämnda synpunkt. Ej heller lär det vara behöfligt att i övrigt mera utförligt bestämma förutsättningarna för återbrytande. I synnerhet om man i det väsentliga bibehåller oförändrade hittills gällande stadganden med deras knappa avfattning och därav följande ofullständighet synes det önskvärt att icke binda den beslutande myndigheten genom uppställande av regler, som kunde utesluta möjligheten att återbryta dom i något fall där detta dock av starka skäl vore betingat. Rätten att besluta om återbrytande måste naturligen, icke minst i här avsedda fall vilkas behandling kräver den högsta grad av omdömesförmåga och ansvarskänsla, anföras åt en myndighet vars kvalifikationer utgöra en tillräcklig

garanti för att den utan stöd av detaljerade lagbestämmelser kan på ett tillfredsställande sätt lösa den förelagda uppgiften.

Beträffande vilken myndighet prövningen av frågan om återbrytande av dom borde ankomma på anförde de sakkunniga, att det icke syntes föreligga anledning att tillägga annan myndighet än högsta domstolen befogenhet att besluta om återbrytande i de särskilda fall då sådant skulle förekomma på annan grund än gällande lagstiftning stadgade. Tvärtom torde icke hos någon annan vare sig judiciell eller administrativ myndighet kunna antagas föreligga de förutsättningar för ett vidsynt och samvetsgrant bedömande av frågor rörande extraordinärt återbrytande, vilka vore tillfinnandes hos högsta domstolen. De sakkunniga anförde härom vidare:

Det skulle näppeligen heller vara möjligt att skapa en särskild utanför den nuvarande organisationen stående instans som kunde anses mera kvalificerad härtill. Inrättandet av en dylik instans skulle för övrigt icke vara utan betänkligheter med hänsyn till den verkan detta kunde få på domstolarnas ställning i den allmänna opinionen. Den misstanke som på vissa håll yppats, att högsta domstolen skulle vara mindre benägen att bevilja återbrytande för att icke rubba auktoriteten hos dess egna och möjligen också andra instansers avgöranden, torde sakna berättigande. Om högsta domstolen hittills måhända synts en eller annan kritiker följa en alltför restriktiv praxis i fråga om att bevilja återbrytande, har detta utan tvivel berott på att högsta domstolen icke med stöd av gällande lag kunnat gå längre. Anledning torde ej finnas att antaga annat än att högsta domstolen därest möjligheten att bevilja återbrytande vidgas kommer att utnyttja denna möjlighet i den utsträckning lagstiftaren avsett.

Rörande spørsmålet huruvida i det av de sakkunniga avsedda fallet liksom vid återbrytande i övrigt det borde stå part öppet att vända sig omedelbart till högsta domstolen anförde de sakkunniga:

Skulle en sådan befogenhet tillerkännas för brott sakfällda personer måste man utan tvivel vänta sig, att ett stort antal ansökningar om återbrytande komme att ingivas till högsta domstolen, vilkens tid och arbetskraft skulle i ej obetydlig grad bliva tagen i anspråk för dessa ansökningars behandling. Därmed skulle ock den undantagskaraktär, som måste tillkomma återbrytande på grund av oriktig bevisuppskattning eller rättstillämpning, i väsentlig mån komma att utplånas. Det synes därför oundgängligt att finna en form för en förberedande behandling och gallring av de fall då återbrytande begäres på här avsedda grund. Denna form måste bereda garanti såväl för att de fall där ett allmänt intresse kräver möjlighet till ny prövning bliva beaktade, som ock för att en rationell utrensning sker av de säkerligen långt talrikare mål, i vilka utan att dylikt intresse föreligger ansökan om extraordinärt återbrytande försökes såsom en sista utväg till ändring. Det synes då vara naturligt och lämpligt att för denna maktpåliggande prövning anlita de myndigheter, vilka hava såsom särskild uppgift sig ålagt att övervaka rättsvården i riket, nämligen justitiekanslern samt riksdagens justitieombudsman och militieombudsman. Det lider intet tvivel att dessa ämbetsmän skulle komma att med framgång lösa uppgiften att pröva frågor om extraordinärt återbrytande och där anledning föreligger göra ansökan om sådant återbrytande hos högsta domstolen. Deras ställning som åklagare lär icke hindra att sagda uppgift anförtros dem, enär enligt modern rätt åklagare

allmänt tillägges befogenhet att göra ansökan om återbrytande till förmån för den tilltalade, en regel som processkommissionen föreslagit till införande hos oss och vilken för övrigt redan tillämpats i vår praxis (N. J. A. 1933 s. 216 med flera rättsfall). Genom att nämnda ämbetsmän underkastade ärenden rörande extraordinärt återbrytande en förberedande prövning skulle högsta domstolens befattning med dessa komma att högst väsentligt inskränkas; i de sannolikt ganska fåtaliga fall då framställning om återbrytande komme att göras skulle ärendena föreligga i sådant skick att deras avgörande ej bleve mycket betungande. Klart är visserligen att ifrågavarande åklagarmyndigheters arbetsbörda komme att i motsvarande grad ökas, men beaktas bör, att hos nämnda myndigheter endast en ämbetsman bleve sysselsatt med handläggning av förevarande ärenden medan i högsta domstolen en hel avdelning skulle tagas i anspråk, och vidare att en ej obetydlig del av arbetet torde kunna utföras av underordnade tjänstemän. Möjligheter lära ej heller saknas att i mån av behov lätta de nämnda åklagarmyndigheternas arbetsbörda i övrigt.

Över promemorian avgåvos *yttranden* av justitiekanslern, justitieombudsmannen och militieombudsmannen. Dessa avstyrkte förslaget, i vad det avsåge omprövning av bevisningen. Som skäl för denna ståndpunkt framhölls, att en omprövning på redan föreliggande material skulle inkräkta på den uppgift, som tillkomme den ordinära fullföljden och rubba den fasthet och stadga, som vore nödvändig för varje instansordning. Om en tilltalad icke använde sig av tillgängliga ordinära rättsmedel, syntes icke försvarligt att bereda honom annan utväg att få till stånd en omprövning. Av praktiska skäl måste ock samhället draga en gräns för omprövningarna. I detta sammanhang erinrades, att i vårt land, i motsats till vad fallet vore i vissa andra länder, bevisfrågan finge dragas upp till högsta instans. Hade högsta domstolen prövat bevisningen, funnes ingen sannolikhet, att en ny prövning på samma material skulle leda till ett riktigare resultat. De brister, som vidlådde vårt rättegångsväsen, vore av annan art och hänförde sig till de grundläggande principerna för rättegångsförfarandet. Dessa brister avsåge bl. a. själva sättet för upptagande av processmaterialet och en därav föranledd osäkerhet i fråga om bevisprövningen. Vidgade möjligheter till resning kunde icke förväntas i nämnvärd grad avhjälpa dessa brister.

Även i fråga om resning på grund av oriktig rättstillämpning intogo justitiekanslern samt riksdagens ombudsmän en avvisande ståndpunkt. Särskilt olämplig vore en omprövning, då denna skulle avse i doktrin och praxis omdiskuterade tolkningsfrågor. Inom detta område funnes dock en grupp av fall, i vilka ett undantag från den allmänna regeln vore påkallat. Det kunde någon gång förekomma fall, då det icke rådde mer än en mening om att en meddelad straffdom strede mot lag och där rättskänslan krävde rättelse. Såsom exempel anfördes, att iterationsstraff felaktigt ådömts, att kumulering av straff skett utan iakttagande av lagstadgad begränsning, att felaktig tillämpning av strafflagens konkurrensregler lett till högre straff, att ny lag tillämpats i stället för gammal, som bort gälla, eller omvänt, att strafflatituden i åberopat lagrum överskridits eller att straff ådömts, ehuru

preskription inträtt. Militieombudsmannen har tillika framhållit, att enligt hans åsikt borde en sådan resningsgrund, avseende i rättstillämpningen förelupna förbiseenden och misstag, äga tillämpning även i tvistemål.

Mot förslaget, i vad det avsåge justitieombudsmannens och militieombudsmannens befattning med resningsfrågor, framställde dessa erinringar av såväl principiell som praktisk innebörd. Justitiekanslern framhöll som en allvarlig erinran mot förslaget, att offentlig myndighet skulle belastas med ett övervägande improduktivt arbete av avsevärd omfattning.

De sakkunnigas promemoria och däröver avgivna yttranden överlämnades till processlagberedningen.

Frågan om ändrad lagstiftning rörande resning har därefter upptagits i en av professorn V. Lundstedt väckt motion (nr 98/II) vid 1937 års riksdag. I motionen anfördes till en början bland annat:

Rättegångsbalken 31 kap. 3 § fordrar för återbrytande av dom, som vunnit laga kraft, att någon funnit nya skäl, sådana att 'han ej förr dem vetat eller förstått, att de av sådan vikt varit', d. v. s. av sådan vikt, att de måste leda till ändring av den tidigare avkunnade domen. Lagrummets ordalag giva endast vid handen, att vad som i resningsärendet återopas icke får ha framförts redan i den tidigare behandlingen av målet. Däremot måste ordet 'skäl' givetvis icke nödvändigt tolkas såsom ett krav på nya faktiska omständigheter eller bevismedel i saken. Med skäl kan ju lika gärna åsyftas en ny argumentation i saken, varigenom i den ursprungliga handläggningen påvisade processuella bristfälligheter klarläggas eller felaktig bevisuppskattning, lagtolkning eller rättstillämpning vid den ursprungliga domens avkunnande påvisas. I praxis har högsta domstolen emellertid tolkat kravet på 'nya skäl' strängt formellt. Med 'nya skäl' förstår man blott nya fakta — såsom t. ex. en tillrättakommen handling, ett nytt vittne, en avlagd bekännelse. Med stöd av ett bevismedel, som förekommit i den tidigare processen men förbisetts däri, synes man icke framgångsrikt kunna söka om återbrytande av domen. Rådande praxis medför, att materiella resningsgrunder icke bliva beaktade och att t. o. m. en klart oriktig dom sålunda icke kan ändras, så vitt omständigheterna icke föra några 'nya skäl' i nyssantydnda restriktiva mening i sökandens händer. Detta slumpartade spel med allvarliga mänskliga förhållanden, liksom den på området rådande formalismen, tillfredsställer icke det allmänna rättsmedvetandet. Huvudsyftet med en reform måste sålunda bli beaktande av *alla* sådana grunder, enligt vilka lagakraftvunnen dom kan visas vara felaktig. En enskild skall visserligen icke genom en eller annan processuell formalitet kunna framtvinga resning. Men den om resning beslutande myndigheten måste äga möjlighet att bevilja resning så snart skäl eller omständigheter av vad beskaffenhet de vara må göra sannolikt, att lagakraftvunnen dom icke står i överensstämmelse med vid domens avkunnande gällande rätt.

I motionen uttalades vidare, att det syntes lämpligast att organisera ett enhetligt system för återbrytande av domar i såväl civilmål som brottmål.

Beträffande frågan åt vilken myndighet doms återbrytande borde anförtros anfördes i motionen, att det för allmänheten torde framstå såsom en av de mera betänkliga bristerna på förevarande område att högsta domstolen själv, alltså den myndighet, vars dom vanligen avsåges med en resningsansökan, skulle hava att avgöra, om den eventuellt felat i sin rättsskipning. Det

vore måhända därför tilltalande att låta en särskild instans avgöra resningsfrågorna. Häremot kunde emellertid invändas, att högsta domstolens auktoritet — av vital betydelse för det allmänna förtroendet för rättsskipningen — skulle kunna tänkas bli lidande därpå. I motionen upptogs emellertid den i 1935 års förslag framförda tanken att tillskapa ett förberedande resningsorgan. Därvid framhölls, att det utan tvivel måste vara svårt för högsta domstolen själv att taga omedelbar befattning med alla resningsansökningar. Även hänsyn till andra omständigheter än högsta domstolens arbetsbörda talade för en anordning med en förberedande behandling av resningsansökningarna hos annan myndighet. Ett förberedande organ skulle i viss mån innefatta en motvikt mot högsta domstolen och genom sitt instämmande i en resningsansökan giva denna särskild tyngd. Högsta domstolen skulle å sin sida genom att ansvaret för avslag i vissa fall överflyttades på annan myndighet erhålla ett visst skydd åt sin auktoritet. Beträffande frågan huru ett sådant förberedande resningsorgan borde vara beskaffat anfördes i motionen:

Justitiekanslern, justitieombudsmannen och militieombudsmannen torde vara alltför belastade med andra uppgifter för att kunna åtaga sig den nu ifrågavarande. Tänkbart vore, att en särskild av riksdagen vald ämbetsman tillades uppgiften. Häremot kan invändningen riktas, att den valde ämbetsmannen, som med all sannolikhet skulle komma att tagas ur justitiebyråkratien, kanske icke alltid skulle kunna tillvinna sig den nödiga respekten. Helt säkert vore det därför lämpligare, att det ifrågasatta organet utgjordes av en sakkunnig nämnd av något slag. Denna nämnd borde tillsättas av Konungen. En av riksdagen tillsatt nämnd skulle säkerligen mötas med invändningen, att riksdagen icke borde på ett så direkt sätt taga del i rättsskipningen, vars handhavande ju vilar å Konungen. Självfallet är, att resningsnämnden icke finge tagas direkt ur ämbetsvärlden. Att låta t. ex. domare i lägre instans i en särskild nämnd granska frågan, huruvida en högsta domstolens dom vore fälld under felaktigt tillämpande av lagen, måste ur flera synpunkter vara olyckligt. Ofrånkomligt är dock, att juridisk sakkunskap blir företrädd i nämnden.

En lämplig lösning torde därför vara, att Konungen utser en nämnd på fem personer utanför den egentliga ämbetsmannavärlden att granska ansökningar om återbrytande av dom. Denna nämnd kunde exempelvis bestå av tre jurister och två lekmän. Juristerna skulle tillhöra de juridiska fakulteterna och advokatsamfundet, vilka båda kategorier måste vara representerade i nämnden. Professor, åt vilken uppdraget gives, skall företräda antingen privaträtt, straffrätt eller processrätt. Beredningen av de ärenden, som nämnden hade att behandla, skulle anförtros en juridiskt utbildad sekreterare. I fall, då nämnden så finner skäligen, skulle den hava att till högsta domstolen ingå med ansökan om återbrytande av dom. Sådan ansökan skulle högsta domstolen icke äga utan synnerliga skäl avslå. Härjämte skulle emellertid möjlighet vara öppen för högsta domstolen att på eget initiativ förordna om återbrytande av dom.

Första lagutskottet hemställde i utlåtande (nr 9) att motionen icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd. Som skäl anfördes, att 1935 års förslag vore för yttrande överlämnat till processlagberedningen, som hade att i samband med den allmänna rättegångsreformen överväga frågan om anordnandet av de särskilda rättsmedlen. Utskottets hemställan biträdades av riksdagen.

I processlagberedningens förslag till rättegångsbalk (Statens offentliga utredningar 1938: 43 och 44) har frågan om de särskilda rättsmedlen ägnats en ingående behandling. Inledningsvis har processlagberedningen framhållit, att den uppgift, som borde anvisas dessa rättsmedel, berodde i första hand på det ordinära förfarandet och de garantier för rätts-säkerheten, som detta förfarande erbjöde. Det låge i sakens natur, att de extra ordinära rättsmedlen endast borde komma till användning i den utsträckning som kunde anses betingad av att i särskilda fall de nyss antydda garantierna icke kunde anses tillräckliga. Processlagberedningen har härom anfört:

En avvikelse från denna grundsats skulle leda till att å de extra ordinära rättsmedlen skulle överflyttas i huvudsak samma uppgifter, som tillkomme det ordinära förfarandet. Härav skulle oundvikligen bliva följden, att det ordinära förfarandet försvagades. Rättsskipningens säkerhet skulle härigenom bliva lidande. Det är nämligen uppenbart, att de allmänna förutsättningarna för materiellt riktiga avgöranden i regel äro gynnsammare i ett ordinärt än i ett extra ordinärt förfarande. I rättssäkerhetens intresse måste därför en klar och bestämd gräns uppdragas mellan det ordinära och det extra ordinära förfarandet. Det är från de nu angivna utgångspunkterna, som beredningen ansett sig böra behandla denna fråga.

Processlagberedningen har därefter först upptagit spörsmålet, huruvida den rättstillämpning, som i det ordinära förfarandet i ett givet fall ägt rum, borde i extra ordinär väg kunna göras till föremål för omprövning. Efter att hava berört förslaget innehåll i fråga om den ordinära fullföljdsrätten har processlagberedningen framhållit, att även i det ordinära förfarandet fall kunde förekomma, då stor tvekan kunde råda om den riktiga rättstillämpningen. En sådan tvekan vore emellertid i viss mån förenad med all rättsskipning, och det vore uppenbart, att den icke avlägsnades därigenom, att ett extra ordinärt förfarande anvisades. Särskilt måste det väcka betänklighet, om syftet med ett sådant förfarande skulle vara att genom inrättande av en särskild resningsinstans vid sidan av domstolarna eller på annat mera indirekt sätt påverka domstolarnas rättsskipning. En sådan anordning skulle icke stå i god överensstämmelse med den i våra grundlagar hävdade principen om domarmaktens oberoende ställning. Tydligt vore ock, att det låge utanför resningsinstitutets uppgift att bereda tillfälle till omprövning enligt rättsgrundsatser, som ej ägt tillämpning vid den tid, då domen meddelades, utan först senare vunnit erkännande. Beredningen ansåge sig därför icke som allmän regel kunna förorda, att frågor, som uteslutande anginge lagtolkning eller rättstillämpning, gjordes till föremål för omprövning i extra ordinär ordning. Ett väsentligt annat förhållande syntes beredningen föreligga i de fall, då på grund av förbiseende eller misstag rättstillämpningen blivit oriktig. Såsom justitiekanslern och riksdagens ombudsmän påpekat borde med hänsyn till rättsskipningens auktoritet en uppenbart oriktig rättstillämpning kunna rättas även i extra ordinär väg.

Vidare har processlagberedningen anfört:

Den materiella resningsgrund, som upptages i rättegångsbalken, hänför sig till bevisningen men är begränsad till det fall, att nya skäl kommit i dagen.

I de förslag, för vilka redogörelse lämnats, har ifrågasatts, att en omprövning i extra ordinär väg av bevisningen skulle kunna komma till stånd även för det fall, att nya skäl ej tillkommit, och alltså på den grund, att den bevisprövning, som i ordinär väg ägt rum, vore oriktig. Beträffande denna fråga anser sig beredningen först böra erinra, att enligt beredningens förslag fullföljd av bevisfrågan i ordinär väg är tillåten. På denna punkt avviker förslaget från flera främmande processystem, i vilka såsom beträffande jurymål bevisprövningen sker i en enda instans. Att i sådana fall större behov föreligger av ett extra ordinärt rättsmedel för omprövning av bevisningen, ligger i öppen dag. I detta sammanhang måste vidare beaktas de garantier för bevisningens riktiga bedömande, som beredningens förslag innehåller. Såsom förut framhållits beträffande de allmänna grundsatserna i fråga om förfarandets anordnande syfta dessa grundsatser i främsta rummet till att den materiella grundvalen för domen må bli säkrare och tillförlitligare. Av stor vikt i detta hänseende är principen om bevisningens omedelbarhet. Denna princip innebär, att bevisningen, särskilt den muntliga bevisningen, skall upptagas omedelbart av den dömande rätten. Även beträffande fullföljdsförfarandet ha bestämmelser meddelats till skydd för bevisningens omedelbarhet. Sålunda må hovrätt i regel icke göra ändring i den bevisbedömning, som underrätten verkställt på grundval av omedelbar bevisupptagning, med mindre beviset omedelbart upptages ånyo av hovrätten. Beredningen finner lika med justitiekanslern och riksdagens ombudsmän i hög grad osannolikt, att några ytterligare garantier i detta hänseende skulle kunna tillvägabringas genom en omprövning i extra ordinär väg. I många fall skulle, särskilt i vidlyftiga och mera invecklade mål, det erbjuda stora praktiska svårigheter att ånyo samla hela det material, som legat till grund för det i ordinär väg träffade avgörandet. Med all sannolikhet måste bevisprövningen vid målets återupptagande i stor utsträckning ske på grundval av uppteckningar från den tidigare handläggningen. Då kravet på bevisningens omedelbarhet alltså på kanske väsentliga punkter måste uppgivas, kan befaras, att materialet vid omprövningen föreligger i ett försämrat skick. Och även för de fall, då omprövningen kan ske på en bevisning, som upptages ånyo omedelbart, ligger i sakens natur, att utsagor, som sålunda avgivas kanske lång tid efter den tilldragelse, som de avse, icke vinna i tillförlitlighet. Beredningen anser sig på dessa skäl icke kunna biträda tanken på en utvidgning av resningsinstitutet i den riktningen, att en omprövning av bevisningen skulle kunna medgivas även i sådana fall, då några nya omständigheter och bevis ej tillkommit.

Enligt beredningens förslag utgöra, liksom enligt gällande rätt, nya omständigheter och bevis den huvudsakliga materiella resningsgrunden. Klart är, att verkan av de nytillkomna omständigheterna och bevisen icke får bedömas isolerad från vad tidigare förekommit i målet. Den bevisning, som redan prövats, kan vara av större eller mindre styrka. Är det förstnämnda förhållandet, måste större krav ställas å den nya bevisningen, medan tilltron till en mindre bindande bevisning kan rubbas även av i och för sig ganska obetydliga omständigheter. Regeln erhåller på detta sätt en smidighet, som för högsta domstolen öppnar möjlighet att taga hänsyn till förhållandena i varje särskilt fall. Som resningsgrund bör kunna åberopas varje förhållande av faktisk natur, som är ägnat att påverka domarens uppfattning i bevisfrågan. Hit äro att hänföra såväl sådana fall, då värdet av ett tidigare förebragt bevis helt elimineras — ett vittne övertygas om att ha avgivit falsk utsaga, en handling, som hållits för äkta, finnes vara falsk — som sådana, då beträffande de för målet betydelsefulla omständigheterna tillgång vinnes till nya upplysningskällor av vilket slag dessa än må vara. Som allmän regel måste dock fasthållas, att det som tillkommit är ägnat att rubba tilltron till

det tidigare avgörandet. Utan ett sådant villkor skulle resningsinstitutet uppenbart komma att sakna nödvändig begränsning.

Beträffande grunderna för resningsinstitutet har processlagberedningen ansett, att någon skillnad icke borde göras mellan tvistemål och brottmål. Däremot har processlagberedningen funnit det klart, att vid rättsreglernas närmare utformning en viss skillnad mellan de båda slagen av mål borde beaktas. Härom har processlagberedningen närmare anfört:

I tvistemål bör kunna ställas större krav på parterna, att de redan vid den ordinära behandlingen av målet och dess fullföljande framlägga hela materialet. Endast i den mån parten kan göra sannolikt, att han ej då kunnat åberopa de nya omständigheterna eller bevisen eller i varje fall att han haft giltig ursäkt att ej göra det, bör resningsskäl anses föreligga. Beträffande brottmålen möter icke någon betänklighet att uppställa väsentligt strängare fordringar för resning till den tilltalades nackdel än då resningen skulle bli till förmån för den tilltalade. Ett återupptagande mot den tilltalade bör endast kunna ske i fråga om grövre brott, och starka skäl tala för att, liksom i fråga om tvistemålen, även i detta fall den ordinära behandlingen i främsta rummet kommer till användning. Är däremot fråga om resning till den tilltalades förmån, bör sådan stå öppen oberoende av brottets beskaffenhet, och det bör, då någon bevisskyldighet principiellt icke kan utkrävas av den tilltalade, ej heller läggas honom till last, att han underlåtit att i ordinarie väg åberopa de omständigheter eller bevis, som han gör gällande i resningsväg.

Även i ett annat hänseende har processlagberedningen ansett mindre stränga villkor böra uppställas för resning i brottmål till den tilltalades förmån samt härutinnan yttrat:

I fråga om resning i tvistemål liksom i brottmål till den tilltalades nackdel bör krävas, att sannolikhet föreligger, att om de nya omständigheterna eller bevisen förebragts i målet, detta skulle erhållit en annan utgång. I nu åsyftade fall göra sig de intressen, som tala för upprätthållande av det tidigare avgörandet, gällande med större styrka; i synnerhet har detta avseende å den tilltalade. Även om denna fordran i allmänhet bör uppställas också vid resning till den tilltalades förmån, äro dock de allmänna intressen, som kräva, att ej den oskyldige fälles till ansvar, starkare än samhällets plikt att vaka över att ej någon skyldig går fri från straff; särskilt med hänsyn till allmänhetens förtroende för straffrättsskipningen synes möjlighet böra stå öppen att erhålla en omprövning till den tilltalades förmån redan då de nya omständigheterna eller bevisen äro ägnade att framkalla tvivelsmål om den tilltalades skuld till det brott, för vilket han dömts.

Processlagberedningen har vidare förordat att, i likhet med vad fallet vore i flera främmande processlagar, som grund för resning borde upptagas det förhållandet, att ledamot av domstolen eller där anställd tjänsteman eller motparten eller ombud eller ställföreträdare med avseende å målet gjort sig skyldig till brottsligt förfarande, som kunde antagas hava inverkat å målets utgång. Ett förhållande av nu angiven art innebure en så allvarlig brist med hänsyn till rättegångens objektivitet, att det icke kunde lämnas obeaktat.

En särställning bland resningsgrunderna har processlagberedningen funnit de grövre rättegångsfelen intaga. Processlagberedningen har erinrat om

att i 25 kap. 21 § rättegångsbalken i detta lagrumms ursprungliga lydelse upptagits vissa rättegångsfel, som i lagrummet betecknats som domvilla. Enligt beredningens åsikt talade starka skäl för att, i nära anslutning till tankegången i 1734 års lag, upptaga klagan över domvilla som ett särskilt rättsmedel vid sidan av resningsinstitutet. Resningsinstitutet erhöle på detta sätt en naturlig avgränsning till de fall, då ett återupptagande skedde på materiella grunder. Klagan över domvilla har processlagberedningen föreslagit skola ordnas efter samma grunder, som beredningen tillämpat i fråga om besvär förfarandet. Sådan klagan borde, om domvilla förelåge i lägre instans, kunna föras i närmast högre instans; förelåge domvilla i högsta domstolen, borde klagan upptagas av denna. Till domvilla har processlagberedningen ansett böra hänföras varje grovt rättegångsfel av beskaffenhet att kunna antagas hava inverkat på utgången.

Processlagberedningen har slutligen förordat, att den materiella resningsrätten fortfarande handhades av högsta domstolen. En överflyttning av denna rätt å annat organ, eventuellt Kungl. Maj:t i statsrådet eller särskild för detta ändamål inrättad institution, har processlagberedningen ansett icke stå i överensstämmelse med de konstitutionella grunder, å vilka vårt rättsväsende vilade. Det nu anförda har processlagberedningen ock funnit äga tillämpning å det förberedande resningsorgan, som förordats i motionen i ämnet till 1937 års riksdag. I motionen hade angivits som ett av huvudsyftena med denna anordning, att den i viss mån skulle innefatta en motvikt mot högsta domstolen. Processlagberedningen har uttalat, att i själva verket skulle härigenom skapas en instans över högsta domstolen.

Med utgångspunkt från vad sålunda anförts har processlagberedningen i sitt förslag till rättegångsbalk upptagit i sjunde avdelningen under rubriken Om särskilda rättsmedel lagbestämmelserna i ämnet. Dessa torde få såsom en särskild bilaga bifogas detta protokoll (Bilaga B). Processlagberedningen har därjämte i den speciella motiveringen till rättegångsbalken närmare uttalat sig angående innebörden av de särskilda lagrummen i förenämnda avdelning.

Den utländska lagstiftningen å förevarande område framgår av följande summariska översikt över gällande bestämmelser i vissa länder.

Vad angår *civilmålen* har den franska civilprocesslagen två särskilda rättsmedel. Det ena är avsett för den, vilkens rätt blivit kränkt genom en dom, som meddelats i ett mål, däri han ej varit part. Det andra rättsmedlet riktar sig mot laga kraft vunnna dom, då vid handläggningen förelupit vissa grövre rättegångsfel liksom då nya faktiska upplysningar kommit i dagen.

Eljest är den i utländsk rätt vanliga anordningen av de särskilda rättsmedlen den, att ett rättsmedel avser processuella fel, därtill även hänföres det fallet att någon dömts ohörd, och ett annat rättsmedel avser nya upplysningar, som materiellt kunna föranleda en annan utgång. Så äro de särskilda rättsmedlen anordnade i Tyskland. Den norska civilprocesslagen har

ett gemensamt rättsmedel för såväl processuella felaktigheter som nya upplysningar i sak. Den danska lagens särskilda rättsmedel hänför sig allenast till omständigheter av sistnämnda slag.

I främmande länder anordnas den erforderliga möjligheten för part att uppnå återställande av försutten tid ej såsom ett särskilt rättsmedel, utan det härför inrättade förfarandet behandlas av lagarna i sammanhang med reglerna om frister i rättegång.

De processuella felaktigheter, som berättiga part eller annan att använda ett särskilt rättsmedel, äro givetvis grövre sådana, vilka medföra, att den meddelade domen bör betraktas såsom ogiltig, eller som äro ägnade att betaga någon hans rätt. Hit hör i främsta rummet, att målet handlagts av en domstol, som ej varit behörigen sammansatt, och att någon dömts ohörd. De materiella förhållanden, som giva upphov till ett särskilt rättsmedel, äro enligt civilprocesslagarna desamma som äga liknande verkan i straffprocessen. Sålunda upptaga lagarna, dels att en oriktig utgång förorsakats av att part, vittne, sakkunnig, domare eller tjänsteman vid rätten gjort sig skyldig till ett brottsligt eller eljest oriktigt förfarande, som kunnat inverka på domen, och dels att eljest nya omständigheter och bevis framkommit, som kunna föranleda annan utgång.

Beträffande *brottnålen* är det viktigaste av de i främmande rätt förekommande särskilda rättsmedlen det, som inrättats i avsikt att bereda tillgång till en ny rättegång, då omständigheter yppas, som angiva, att det tidigare avgörandet varit sakligt oriktigt. Ett sådant rättsmedel förefinnes allmänt. Ett undantag bildar dock den engelska rätten. Denna känner icke något särskilt rättsmedel, som tjänar det ifrågavarande syftet. Då fråga uppstår om att till den tilltalades förmån kunna beakta nya omständigheter, tillgodoses likväl i viss mån kravet på ny prövning genom appelldomstolens rätt att bevilja utsträckning av den ordinarie tiden för anförande av appell. Till skada för den tilltalade torde överhuvud ett förnyat upptagande av ett avgjort mål ej kunna äga rum.

Den franska lagen har ett särskilt rättsmedel för återupptagande av rättskraftigt avgjorda brottmål. Rättsmedlet kan endast begagnas till den tilltalades förmån. Lagen anger fyra fall, i vilka återupptagande kan ske, nämligen 1) om någon blivit dömd för mord eller dråp och det befinnes, att den person, som antagits vara dödad, är vid liv; 2) om genom skilda domar två personer blivit dömda för samma brott och domarna äro oförenliga; 3) om ett i målet hört vittne sedan dömts för falskt vittnesmål mot den tilltalade; och 4) om efter domen omständigheter eller bevis framkomma, som äro ägnade att ådagalägga den tilltalades oskuld.

Den tidigare österrikiska och den tyska lagen samt efter mönstret av dem de norska och danska lagarna tillåta återupptagande av rättegång såväl till förmån som till nackdel för den tilltalade. Förutsättningarna äro i huvudsak desamma i dessa lagar och kunna återföras till två grupper. Den ena av dessa innefattar, att den meddelade domen tillkommit under inverkan av brottsligt förfarande. Såsom exempel härå kan anföras, att en handling, som åbero-

pats i målet, varit förfalskad eller ett vittne avgivit falsk utsaga eller en domare uppsåtligt förfarit orätt. Härmed likställes ibland det fall, att en till grund för domen liggande förklaring av vittne eller sakkunnig varit oriktig, även om vittnet eller den sakkunnige härför ej gjort sig förfallen till ansvar. Den andra gruppen upptager de fall, då omständigheter och bevis åberopas, som ej förebragts i rättegången och som äro ägnade att åvägabringa en annan utgång av målet. Regelmässigt äro villkoren för återupptagande till den tilltalades nackdel strängare än för återupptagande till hans fördel antingen så till vida, att anspråken på orsakssammanhanget mellan den åberopade grunden för återupptagande och den meddelade domens innehåll skärpas, eller så att återupptagande ej må ske med mindre fråga är om grövre brott, såsom enligt norsk och dansk rätt. Den norska lagen fordrar för återupptagande till skada för tilltalad, som dömts till straff, att den nya rättegången kan leda till sakfällande för ett väsentligt grövre brott. Den tyska lagen tillåter återupptagande på grund av nya bevis till den tilltalades nackdel, endast om han i rättegången frikänts och sedermera avlagt bekännelse. Enligt den i Österrike gällande lagen, som icke medgav fullföljd av bevisfrågan i vanlig ordning till högsta instans, kunde i extra ordinära fall högsta domstolen tillåta återupptagande till den tilltalades förmån, om avgörande betänkligheter yppades mot riktigheten av de till grund för domen lagda omständigheterna.

I de främmande civilprocesslagarna tjänar i allmänhet samma rättsmedel, som är inrättat för återupptagande av mål på grund av nya materiella skäl, även till att få en dom upphävd, när den meddelats i ett med svårare rättegångsfel behäftat förfarande. I straffprocesslagarna däremot är rättsmedlet i allmänhet icke tillämpligt i sådana fall. Enligt de norska och danska lagarna tillgodoses i viss mån behovet av att kunna mot en laga kraft vunnem dom åberopa rättegångsfel genom ett stadgande, enligt vilket en efter fatalitetidens utgång genom allmänt rättsmedel förd klagan må upptagas, om det är sannolikt, att den omständighet, som av klaganden lagts till grund för hans klagan, först senare blivit honom bekant.

Vad beträffar anordnandet av en möjlighet för part, som av laga förfall varit förhindrad att i rätt tid överklaga dom eller beslut, att få ny tid till sitt förfogande, har man mestadels för detta ändamål icke inrättat ett särskilt rättsmedel. Ämnet behandlas av den tyska lagen i sammanhang med reglerna om frister i rättegång. De norska och danska lagarna stadga vid behandlingen av de allmänna rättsmedlen, att en efter fataliernas utgång förd klagan må upptagas till prövning, om dröjsmålet förorsakats av omständigheter, som icke kunna tillräknas klaganden.

Rätten att besluta om resning har allestädes överlämnats åt domstol. Beträffande frågan vilken domstol som skall vara behörig, intaga lagarna emellertid vitt skilda ståndpunkter. Den franska lagen låter frågan om resningsbeviljande alltid avgöras av högsta domstolen, den österrikiska däremot i regel av den domstol, som i första instans prövat målet. De tyska, norska och danska lagarna överlämna avgörandet åt den domstol, mot vilkens dom

resning sökes; då ett till rättsfrågans prövning inskränkt rättsmedel begagnats, skall dock enligt de tyska och danska lagarna resningsärendet handläggas av närmast lägre instans.

Slutligen må anmärkas, att i *Danmark* nyligen antagits ett förslag om vissa ändringar i gällande lagstiftning angående resning. Enligt detta förslag skall i brottmål resning kunna beviljas till den tilltalades förmån — förutom på grund av nya skäl — när det i övrigt föreligger omständigheter, som göra det övervägande sannolikt, att föreliggande bevis icke blivit riktigt bedömda. Förslaget innebär vidare, att frågor om resning i brottmål skola avgöras av en särskild myndighet, bestående av fem av Konungen för en tid av tio år utsedda ledamöter; av dessa skall en vara domare i högsta domstolen, en landsrättsdomare och en underrättsdomare, medan av de övriga en skall vara advokat och en universitetslärare i rättsvetenskap eller annan jurist med särskild vetenskaplig utbildning. Det må framhållas, att i *Danmark* fullföljd i vanlig ordning av bevisfrågan till högsta instans ej är tillåten i brottmål.

Departements-
chefen.

Såsom av den föregående redogörelsen framgår äro gällande svensk rätts stadganden rörande de särskilda rättsmedlen synnerligen knapphändiga och delvis även oklara. Särskilt i fråga om återbrytande av dom, i det följande benämnt resning, lida gällande regler av ofullständighet såväl beträffande de grunder, på vilka resning må beviljas, som ock i fråga om förfarandet vid handläggning av dylika ärenden. I stor utsträckning hava dessa regler därför måst kompletteras genom praxis. Frågan om en reform av hithörande bestämmelser har, på sätt i det föregående anförts, tidigare varit föremål för behandling dels av särskilda inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga, som under 1935 avlämnat en promemoria med förslag till vissa ändrade bestämmelser om resning, och dels vid 1937 års riksdag i anledning av en inom andra kammaren väckt motion.

Sedan processlagberedningen numera avlämnat sitt betänkande med förslag till ny rättegångsbalk, synes tidpunkten vara inne att närmare överväga, huruvida ej frågan om en reglering av de särskilda rättsmedlen bör utbrytas ur sitt sammanhang med den allmänna rättegångsreformen och göras till föremål för särskild lagstiftning. Det är visserligen tydligt, att spörsmålet om dessa rättsmedel och den omfattning, i vilken de böra kunna anlitas, i viss mån är beroende på utformningen av det ordinära förfarandet och de garantier för rättssäkerheten, som detta förfarande erbjuder. Ofullständigheten och otydligheten i gällande bestämmelser på detta viktiga område utgöra emellertid en sådan brist i vårt rättegångsväsen, att den bör avhjälpas snarast möjligt och utan avbidan på den tidpunkt, då en ny rättegångsordning kan träda i kraft. Några hinder torde icke möta häremot ur vare sig principiell eller praktisk synpunkt. Tillses bör naturligen, att åt bestämmelserna gives en sådan utformning, att de icke komma i strid med de principer, som böra gälla i en ny rättegångsordning.

De särskilda rättsmedel, som gällande lag upptager, äro återställande av

försutten tid, i lagen benämnt resning, samt återbrytande av dom. Lagens terminologi överensstämmer emellertid ej med det allmänna språkbruket, enligt vilket jämväl återbrytande av dom benämnes resning. I processlagberedningens förslag brukas resning såsom beteckning för vad som i gällande lag benämnes återbrytande av dom, medan för det rättsmedel, som för närvarande i lagen benämnes resning, användes beteckningen återställande av försutten tid. De sålunda föreslagna beteckningarna användas ock i det följande.

Beträffande de allmänna principer, som böra ligga till grund för en reglering av de särskilda rättsmedlen, kan jag ansluta mig till processlagberedningens uttalanden. För de enskilda parterna är av största vikt, att den regeln upprätthålles, att rättstvister, som blivit av domstol slutligen avgjorda, icke kunna göras till föremål för förnyad rättegång. Utan att äga trygghet, att ett slutligt avgörande ej kan när som helst rubbas, kunna de icke inrätta sitt handlande efter det meddelade avgörandet, och den osäkerhet, som härav bleve följden, komme att återverka även på andra än parterna. En sådan osäkerhet skulle undergräva den allmänna tilliten till rättskipningen. Kravet på slutliga domstolsavgörandens orubblighet gör sig principiellt gällande med avseende å såväl tvistemålen som brottmålen. Å andra sidan är allmänt erkänt, att regeln härom icke kan under alla förhållanden iakttagas. I särskilda fall måste möjlighet finnas till en ny behandling av målet. Sådana fall äro exempelvis, då vid själva förfarandet viktiga processuella regler åsidosatts eller då efter domens meddelande omständigheter uppdagas, som komma avgörandet att framstå som materiellt oriktigt, eller då en part av giltig anledning varit urståndsatt att inom föreskriven tid begagna ett honom till buds stående rättsmedel mot domen. Av vikt är, att i lagen tydligt anges, under vilka förutsättningar möjlighet finnes att få en laga kraftvunnen dom hävd och målet upptaget till förnyad behandling.

Processlagberedningens förslag till lagstiftning på ifrågavarande område synes ägnat att läggas till grund för en reform även under nuvarande rättegångsordning. De i beredningens förslag upptagna bestämmelserna i ämnet sammanhännga visserligen nära med den föreslagna anordningen av rättegångsförfarandet i övrigt men torde efter vissa jämkningar kunna inpassas i den gällande rättegångsordningen.

Beträffande *resning*, som på sätt förut nämnts motsvarar det nuvarande återbrytande av dom, möter till en början spörsmålet, på vilka grunder sådan bör kunna beviljas. Gällande lag intager härutinnan den ståndpunkten, att för resning förutsättes, att den som söker resning företer nya skäl. Enligt praxis åsyftas härmed icke rättsgrunder utan faktiska omständigheter eller bevis, vilka kunna vara av betydelse för avgörande av den sak, som utgjort föremål för prövning i domen. Att skälen skola vara nya innebär, att sökanden icke förut haft vetskap om dem eller att han åtminstone ej förstått, vilken betydelse för saken de ägde. Däremot kan en omprövning i extra ordinär väg uteslutande på grundval av det tidigare i målet förebragta materialet, alltså utan att nya skäl tillkommit, enligt gällande rätt icke äga rum. Såsom resningsgrund kan sålunda icke åberopas att felaktig uppskattning av före-

bragt bevisning eller oriktig lagtolkning eller rättstillämpning skulle ha förekommit.

I det förut nämnda av särskilda sakkunniga år 1935 utarbetade förslaget ävensom i det förslag, som motionsvis framlades vid 1937 års riksdag, åsyftades, att resning skulle kunna beviljas även utan att några nya skäl tillkommit och alltså i ändamål att erhålla en omprövning av målet allenast på det tidigare förebragta materialet. Medan 1935 års förslag gällde allenast resning i brottmål till den tilltalades förmån, avsåg 1937 års förslag såväl tvistemål som brottmål. Enligt båda förslagen skulle en viss förprövning av resningsansökningen äga rum av myndighet, som stode utanför högsta domstolen.

I de över 1935 års förslag avgivna yttrandena av justitiekanslersämbetet samt riksdagens justitieombudsman och militieombudsman avstyrktes, att resningsmöjligheterna så utvidgades, att en omprövning av bevisningen kunde ske även om nya skäl ej åberopades. Såsom skäl härför anfördes bland annat, att en omprövning på redan föreliggande material skulle inkräkta på den uppgift, som tillkomme det ordinära fullföljdsförfarandet, och rubba den fasthet och stadga, som vore nödvändig i varje instansordning. Om en tilltalad icke utnyttjade tillgängliga ordinära rättsmedel, syntes icke försvarligt att bereda honom annan väg att få till stånd en omprövning. Av praktiska skäl måste ock samhället draga en gräns för omprövningarna. Härvid erinrades därom att i vårt land, i motsats till vad fallet vore i en del andra länder, även bevisfrågan finge dragas upp till högsta instans. Hade bevisningen sålunda prövats, funnes ingen sannolikhet, att en ny prövning på samma material skulle leda till ett riktigare resultat. De brister, som vidlådde vårt rättegångsväsen, vore av annan art och hänförde sig till de grundläggande principerna för rättegångsförfarandet. Dessa brister avsåge bland annat själva sättet för upptagande av bevismaterialet och en därav föranledd osäkerhet i fråga om bevisprövningen. Vidgade möjligheter till resning kunde icke förväntas i nämnvärd grad avhjälpa dessa brister. Jämväl i fråga om möjligheten att medgiva resning på grund av oriktig rättstillämpning intogo justitiekanslern och riksdagens ombudsmän en avvisande ståndpunkt. Dock borde, då domen vore grundad på uppenbart förbiseende eller misstag med avseende å tillämpningen av gällande rätt, resning kunna beviljas.

Processlagberedningen har, såsom av den föregående redogörelsen framgår, icke ansett sig kunna som allmän regel förorda, att frågor, som uteslutande angå lagtolkning eller rättstillämpning, göras till föremål för omprövning i extra ordinär ordning. Enligt beredningens förslag kunde mot ett avgörande i rättsfrågan talan i regel fullföljas till högsta instans. Visserligen kunde även i det ordinära förfarandet fall förekomma, då stor tvekan kunde råda om den riktiga rättstillämpningen. En sådan tvekan vore emellertid i viss mån förenad med all rättsskipning, och det vore uppenbart, att den icke avlägsnades därigenom, att ett extra ordinärt förfarande anvisades. Särskilt måste det väcka betänklighet, om syftet med ett sådant förfarande skulle vara att genom inrättande av en särskild resningsinstans eller på annat mera indirekt sätt påverka domstolarnas rättsskipning. Tydligen låge det ock

utanför resningsinstitutets uppgift att bereda tillfälle till omprövning enligt rättsgrundsatser, som ej ägt tillämpning vid den tid, då domen meddelades, utan först senare vunnit erkännande. Ett väsentligt annat förhållande förelåge i sådana fall, då på grund av förbiseende eller misstag rättstillämpningen blivit oriktig. Med hänsyn till rättsskipningens auktoritet borde en uppenbart oriktig rättstillämpning kunna rättas även i extra ordinär väg. Ej heller har beredningen ansett sig kunna biträda tanken på en utvidgning av resningsinstitutet i den riktningen, att en omprövning av bevisningen skulle kunna medgivas även i sådana fall, då några nya omständigheter eller bevis ej tillkommit. I detta hänseende framhöll beredningen, att enligt beredningens förslag fullföljd ej blott av rättsfrågan utan även av bevisfrågan i ordinär väg vore tillåten. På denna punkt avveke förslaget från flera främmande processsystem, i vilka såsom beträffande jurymål bevisprövningen skedde i en enda instans. Beredningen erinrade vidare om de garantier för bevisningens riktiga bedömande, som beredningens förslag innehölle, och framhöll, att det vore i hög grad osannolikt, att några ytterligare garantier i detta hänseende skulle kunna tillvägabringas genom en omprövning i extra ordinär väg.

De skäl, som sålunda anförts mot tanken på att möjliggöra resning utslutande för omprövning av det redan förut i målet förebragta materialet, synas i hög grad beaktansvärda. För en part, som är missnöjd med ett av domstol träffat avgörande, ställer rättsordningen till förfogande ordinära rättsmedel, genom vilka möjlighet beredes honom att få sin sak omprövad i högre instans. Har parten utan giltigt skäl underlåtit att begagna den utväg att få en förment oriktig dom omprövad, som det regelmässiga fullföljdsförfarandet erbjuder, synes fog ej finnas för att medgiva honom att anlita ett extra ordinärt rättsmedel. Härvid må särskilt framhållas att enligt vår rätt, i motsats till vad fallet är inom flera främmande rättegångssystem, fullföljd till högsta instans är i såväl tvistemål som brottmål tillåten ej blott i fråga om rättstillämpningen utan även beträffande bevisprövningen. Uppenbarligen gör sig behovet av ett extra ordinärt rättsmedel för omprövning av bevisningen starkare gällande i sådana fall, där såsom i jurymål bevisprövningen sker i en enda instans. Genom att i mål, där såväl rättsfrågan som bevisningen varit föremål för bedömande i högsta domstolen, tillåta resning för omprövning utslutande av det redan förebragta materialet skulle i själva verket tillskapas en ytterligare instans utöver de redan befintliga. Av praktiska skäl måste dock någonstädes en gräns dragas för omprövningarna. Jag finner mig fördenskull icke kunna tillstyrka en allmän utvidgning av resningsinstitutet i sådan riktning, att resning skulle kunna beviljas utslutande för omprövning av det tidigare förebragta materialet utan att några nya omständigheter eller bevis tillkommit. Däremot synas mig starka skäl föreligga för att, såsom processlagberedningen förordat, öppna möjlighet till resning i sådana fall, då på grund av förbiseende eller misstag rättstillämpningen blivit uppenbart felaktig.

Beträffande de grunder, som i övrigt böra kunna föranleda resning, kan

jag ansluta mig till processlagberedningens förslag. Såsom resningsgrund bör sålunda till en början upptagas det förhållandet, att ledamot av rätten eller där anställd tjänsteman eller ombud eller ställföreträdare eller, såvitt angår brottmål, åklagaren eller rättegångsbiträde med avseende å målet gjort sig skyldig till brottsligt förfarande, som kan antagas hava inverkat på målets utgång. Vidare bör resning kunna beviljas, då ett i målet tidigare förebragt bevis visat sig helt värdelöst, såsom då en åberopad skriftlig handling varit falsk eller då part, som förelagts edgång, eller vittne eller sakkunnig avgivit falsk utsaga. Hit bör även hänföras det fall, att i målet anlita tolk vid fullgörande av sitt uppdrag avgivit falsk utsaga. Tydligt är, att ett visst orsakssammanhang måste föreligga mellan den falska handlingen eller utsagan samt den utgång målet fått. Härutinnan synes ej böra fordras mera än att handlingen eller utsagan kan antagas hava inverkat på utgången. Då fråga är om resning i brottmål till men för den tilltalade böra i viss mån strängare fordringar uppställas. Härtill återkommer jag i det följande.

Såsom grund för resning bör slutligen upptagas, att omständigheter eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas. På sätt processlagberedningen framhållit är verkan av de nytillkomna omständigheterna eller bevisen ej att bedöma isolerad från vad tidigare förekommit i målet. Den bevisning, som redan prövats, kan vara av större eller mindre styrka. Är det förstnämnda förhållandet, måste större krav ställas på den nya bevisningen, medan tilltron till en mindre bindande bevisning kan rubbas även av i och för sig ganska obetydliga omständigheter. Som resningsgrund bör kunna åberopas varje förhållande av faktisk natur, som är ägnat att påverka domarens uppfattning i bevisfrågan. I fråga om resning i tvistemål liksom i brottmål till den tilltalades nackdel synes böra krävas, att sannolikhet föreligger, att därest de nya omständigheterna eller bevisen förebragts i målet, detta skulle erhållit en annan utgång. Då fråga är om resning i brottmål till den tilltalades förmån torde emellertid, såsom processlagberedningen anfört, denna fordran ej böra under alla förhållanden strängt upprätthållas. I detta fall synes möjlighet böra öppnas att medgiva resning, även då de nya omständigheterna eller bevisen icke äro av den styrka, att deras förebringande sannolikt skulle hava föranlett annan utgång av målet, men de likväl äro ägnade att framkalla tvivelsmål om den tilltalades skuld till det brott, för vilket han dömts. Vid bedömandet av resningsfrågan torde även böra beaktas exempelvis ett sådant förhållande som att i de domstolar, där målet behandlats, betydande meningsskiljaktigheter förelegat. Hänsyn bör ock tagas till beskaffenheten av det brott, för vilket den tilltalade dömts. Såsom beredningen framhållit kan en dylik vidgad resningsmöjlighet vara av betydelse särskilt i grova brottmål.

Jämväl i ett annat hänseende torde beträffande villkoren för resning på grund av nya omständigheter eller bevis viss skillnad böra göras mellan å ena sidan resning i tvistemål och i brottmål till den tilltalades nackdel och, å den andra, resning i brottmål till den tilltalades förmån. I tvistemål bör

på parterna ställas det anspråket, att de i rättegången framlägga alla omständigheter och bevis, som äro av betydelse för avgörandet och varom de äga kännedom. Part bör icke erhålla tillfälle att genom ny rättegång upphjälpa det bristfälliga sätt, på vilket han utfört sin talan. Detsamma bör gälla i fråga om åklagare och målsägande i brottmål. Såsom villkor för resning i tvistemål och i brottmål till den tilltalades nackdel bör därför uppställas, att parten gör sannolikt, att han icke före domens meddelande eller genom fullföljande av talan i vanlig ordning kunnat göra gällande de till grund för resningsansökan åberopade omständigheterna eller bevisen eller att han eljest haft giltig ursäkt att ej göra det. Någon motsvarande inskränkning i rätten att söka resning torde däremot icke böra gälla beträffande resning i brottmål till den tilltalades förmån, särskilt med hänsyn till att någon bevisskyldighet principiellt icke åligger den tilltalade.

Beträffande återupptagande till den tilltalades nackdel av rättskraftigt avgjorda brottmål erbjuder, såsom förut omnämnts, gällande rätt, vid sidan av resning, en förenklad möjlighet genom bestämmelserna i 17 kap. 32 § rättegångsbalken. På sätt framhållits av processlagberedningen torde nämnda bestämmelser icke innefatta någon begränsning i högsta domstolens befogenhet att medgiva resning; samma uppfattning har ock uttalats av processkommissionen. Det synes mindre lämpligt att vid sidan av varandra finnas två olika möjligheter till återupptagande av brottmål till den tilltalades nackdel. Sättet för dylikt återupptagande bör vara detsamma som gäller beträffande andra mål. I samband med regleringen av resningsinstitutet torde därför 17 kap. 32 § rättegångsbalken böra upphävas; resning bör sålunda utgöra den enda möjligheten att få ett brottmål återupptaget till den tilltalades nackdel.

Med hänsyn till den nutida uppfattningen om den tilltalades ställning och det berättigade i hans anspråk på att endast då starka samhällliga skäl göra sig gällande bliva underkastad ny rättegång om en avgjord sak böra i vissa avseenden strängare förutsättningar uppställas för resning till hans nackdel. Sålunda torde det förhållandet, att domen grundats på uppenbart oriktig rättstillämpning, icke böra föranleda resning; för sådant fall synes allenast den ordinära fullföljden böra stå åklagaren eller målsäganden till buds. I övrigt böra visserligen enahanda omständigheter, som utgöra resningsgrund i andra mål, kunna åberopas till stöd för resning till den tilltalades nackdel, men vissa inskränkningar synas härvid påkallade. Sålunda bör brottsligt förfarande med avseende å målet av domare eller vid rätten anställd tjänsteman eller åklagare, ombud, ställföreträdare eller rättegångsbiträde icke kunna föranleda resning, med mindre förfarandet kan antagas hava medverkat till att den tilltalade frikänts eller brottet hänförts under väsentligt mildare straffbestämmelse än den som bort tillämpas. Enahanda begränsning bör göras, då såsom resningsgrund åberopas, att ett i målet förbragt bevis varit falskt. Vad angår de fall, då nya omständigheter eller bevis åberopas, torde resning överhuvud icke böra kunna förekomma beträffande lindrigare brott utan allenast, om brottet är så allvarligt, att samhällets

krav på ett rättmätigt straff framträder med större styrka. I sådant avseende synes böra fordras, att straffarbete kan följa å brottet. Det bör vidare förutsättas, att de nya omständigheterna eller bevisen sannolikt skulle hava lett till att den tilltalade dömts för brottet eller att detta hänförts under väsentligt strängare straffbestämmelse än den som tillämpats. Såsom villkor för resning till den tilltalades nackdel på grund av nya omständigheter eller bevis bör, på sätt förut sagts, liksom i tvistemål stadgas att den part, som söker resning, gör sannolikt, att han icke vid den rätt, som meddelat domen, eller genom fullföljd från denna kunnat åberopa omständigheterna eller bevisen eller att han eljest haft giltig ursäkt att ej göra det.

Befogenhet att medgiva resning tillkommer enligt gällande rätt allenast Konungen. Denna befogenhet utövas jämlikt § 18 1:o regeringsformen av högsta domstolen med undantag för sådana mål, som tillhöra regeringsrättens prövning. Varken processkommissionen eller tidigare förslag i fråga om rättegångsväsendets ombildning ifrågasatte någon ändring härutinnan. Enligt 1935 års sakkunnigförslag skulle hittills gällande ordning bibehållas; dock skulle resningsansökningar i brottmål i vissa fall underkastas en förprövning av justitiekanslern, justitieombudsmannen eller militieombudsmannen. Jämväl i det förslag, som 1937 framlades inom riksdagen, bibehölls högsta domstolen som beslutande instans i resningsfrågor; detta förslag innebar emellertid en väsentlig inskränkning i högsta domstolens fria prövningsrätt. Enligt förslaget skulle frågor angående resning upptagas till förberedande handläggning av en särskild nämnd, bestående av fem av Kungl. Maj:t för viss tid utsedda ledamöter, av vilka tre antingen skulle vara innehavare av professur i privaträtt, straffrätt eller processrätt vid någon av de juridiska fakulteterna eller ock tillhöra Sveriges advokatsamfund. Minst en av ledamöterna skulle vara professor vid sådan fakultet och minst en av dem skulle tillhöra advokatsamfundet; återstående två ledamöter skulle icke innehåva befattning i statens tjänst. Efter begäran av part skulle nämnden äga att hos högsta domstolen göra ansökan om resning; bifall till sådan ansökan finge ej vägras med mindre synnerliga och av högsta domstolen bestämt angivna skäl däremot vore. Enligt processlagberedningens förslag skall resningsrätten fortfarande handhavas av högsta domstolen. Beredningen framhåller, att en överflyttning av denna rätt å annat organ, eventuellt å Kungl. Maj:t i statsrådet eller särskild för detta ändamål inrättad institution, icke torde stå i överensstämmelse med de konstitutionella grunder, å vilka vårt rättsväsende vilar; detta syntes ock äga tillämpning å det förberedande resningsorgan, som förordats i den förutnämnda motionen vid 1937 års riksdag.

Även frånsett de betänkligheter, som på sätt processlagberedningen framhållit möta mot ett överflyttande av prövningsrätten i resningsfrågor å annat organ än högsta domstolen, må framhållas, att genomförandet av en förändring härutinnan skulle förutsätta ändringar i regeringsformen. Detta synes även vara fallet, därest såsom föreslogs vid 1937 års riksdag genom inrättandet av ett särskilt organ för förberedande prövning av resningsfrågor

högsta domstolens fria prövningsrätt i dylika frågor skulle begränsas. Då syftet med den nu ifrågasatta lagstiftningen är att i avbidan på den allmänna rättegångsreformen åstadkomma en provisorisk reglering av de särskilda rättsmedlen, följer redan härav, att lagstiftningen bör utformas på sådant sätt, att för dess genomförande några grundlagsändringar icke bliva erforderliga. Prövningen av frågor angående resning bör sålunda alltjämt ankomma på högsta domstolen. Emellertid synes kunna ifrågasättas att meddela vissa särskilda bestämmelser rörande högsta domstolens sammansättning vid behandling av dylika frågor. Ett önskemål, som stundom framkommit, är att då ansökan om resning avser en av högsta domstolen meddelad dom, de ledamöter, som deltagit i det tidigare avgörandet, ej böra deltaga i resningsfrågans prövning till förekommande av den uppfattningen, att de därvid skulle kunna låta sig påverkas av den mening de förut haft i saken. Det synes därför lämpligt att i förevarande sammanhang som regel föreskriva, att högsta domstolens beslut rörande resning i nu antydda fall skall fattas av ledamöter, som ej deltagit i den dom resningsansökan avser. Bestämmelser i sådant syfte torde lämpligen kunna upptagas i lagen den 14 maj 1915 angående högsta domstolens tjänstgöring på avdelningar.

Liksom för närvarande bör möjlighet finnas för den som av giltig anledning hindrats att iakttaga en processuell frist att genom särskilt rättsmedel få den försuttna tiden återställd. Även i fråga om detta rättsmedel, vilket torde böra benämnas *återställande av försutten tid*, bör i enlighet med processlagberedningens förslag beslutanderätten tillkomma högsta domstolen. Till den närmare utformningen av berörda institut torde jag få återkomma i det följande.

Såsom tidigare framhållits medgives allmänt i främmande lagstiftningar återupptagande av ett genom laga kraftvunnen dom avgjort mål på den grund, att rättegångsfel förekommit vid målets behandling. Huruvida enligt svensk rätt resning kan erhållas på grund av rättegångsfel, är icke uttryckligen angivet i lagen. I praxis torde dock hava förekommit, att resning medgivits i dylika fall; jämväl återställande av försutten tid har stundom kommit till användning, då rättegångsfel förelupit. För ett särskilt fall kunna vissa omständigheter med avseende å rättegången giva anledning till ny prövning av ett genom laga kraftvunnen dom avgjort mål. I 25 kap. 10 § rättegångsbalken stadgas, att om i underrätt någon dömes ohörd eller där fälles sådant utslag att någon, som ej är part i målet, därav lider förfång, han äger att inom ett år från det utslaget blev honom kunnigt söka ändring däri hos hovrätten genom besvär (s. k. nullitetsbesvär). Enligt 30 kap. 38 § samma balk gäller motsvarande regel i fråga om klagan över utslag, som meddelats av hovrätt. Till sin karaktär äro nullitetsbesvär ett extra ordinärt rättsmedel, ehuru de i lagen behandlats såsom en art av det ordinära rättsmedlet besvär.

Någon tvekan torde icke kunna råda därom, att då rättegångsfel av all-

varligare art förelupit, möjlighet bör finnas att få ett laga kraftvunnet avgörande underkastat ny prövning. Rättegången saknar här den garanti för rättssäkerhet, som lagen själv uppställt. Enligt processlagberedningens förslag har för nu avsedda fall anordnats ett särskilt rättsmedel, benämnt *besvär över domvilla*, vid sidan av resningsinstitutet; sistnämnda institut erhåller på detta sätt en naturlig avgränsning till de fall, då ett återupptagande sker på materiella grunder. Den sålunda föreslagna anordningen synes innebära en tillfredsställande lösning av ifrågavarande spörsmål och torde utan olägenhet kunna inpassas i gällande rättegångsordning. Klagan över domvilla bör sålunda i huvudsak ordnas efter samma grunder som gälla för det ordinära rättsmedlet besvär. Föreligger domvilla i lägre instans, bör klagan däröver föras i närmast högre instans; klagan över domvilla i högsta domstolen bör upptagas av högsta domstolen. Av enahanda skäl, som anförts beträffande resning, bör, då besvär över domvilla avse dom eller beslut, som meddelats av högsta domstolen, i prövningen av besvären i regel ej få deltaga ledamot, som deltagit i det tidigare avgörandet.

Beträffande den närmare utformningen av den ifrågasatta lagstiftningen synes mindre lämpligt, att bestämmelserna om de särskilda rättsmedlen nu inarbetas i rättegångsbalken, då denna kan förväntas komma att inom en ej alltför avlägsen framtid ersättas med en ny rättegångsbalk. Bestämmelserna torde därför i stället böra upptagas i en särskild lag. I enlighet härmed har jag låtit inom justitiedepartementet upprätta lagförslag i ämnet. I stort sett överensstämmer detta med vad processlagberedningen föreslagit; dock ha sådana jämkningar vidtagits, som betingas av bestämmelsernas inpassande i den nu gällande rättegångsordningen.

Rörande motiveringen till de särskilda bestämmelserna i departementsförslaget, i den mån dessa överensstämmer med vad processlagberedningen föreslagit, torde få hänvisas till vad beredningen yttrat. I övrigt får jag rörande de särskilda bestämmelserna anföra följande.

1 §.

I denna paragraf, som motsvarar 58 kap. 1 § processlagberedningens förslag, behandlas de grunder som kunna föranleda resning i tvistemål. Enligt gällande rätt anses talan om skadestånd eller annat privaträttsligt anspråk på grund av brottslig gärning såsom brottmål, även om sådan talan föres utan samband med åtal för brottet. Såsom framgår av 8 § skall emellertid angående resning i dylikt mål gälla reglerna för tvistemål.

Med uttrycket *dom* avses i denna paragraf liksom i förslaget i övrigt ett avgörande, som innefattar slutlig huvudsaklig prövning av målet, vare sig avgörandet uttryckligen betecknats såsom dom eller givits annan benämning, t. ex. utslag. Att resningsbestämmelserna skola avse även vissa andra avgöranden framgår av 9 §.

I punkt 2 av motsvarande paragraf i processlagberedningens förslag anges såsom resningsgrund att part, som hörts under sanningsförsäkran, avgivit

falsk utsaga. Då dylikt hörande icke förekommer i gällande rätt, medan å andra sidan i beredningens förslag icke bibehållits den nuvarande partseden, har med hänsyn till vad i detta hänseende för närvarande gäller bland resningsgrunderna ansetts böra upptagas att part under menedsansvar avgivit falsk utsaga. Härmed åsyftas såväl det fall, att parten bekräftat sin utsaga med ed, som ock det fall, att menedsansvar inträder enligt 13 kap. 5 § strafflagen.

2 och 3 §§.

Dessa paragrafer, som väsentligen överensstämmer med 58 kap. 2 och 3 §§ i processlagberedningens förslag, behandla resning i brottmål. Bestämmelserna avse allenast resning i ansvarsfrågan. Om resning i sådana fall, då i brottmål är fråga om annat än ansvar, meddelas bestämmelser i 8 §.

På sätt tidigare framhållits har i överensstämmelse med vad processlagberedningen föreslagit resning till den tilltalades förmån på grund av nya omständigheter eller bevis ansetts böra kunna beviljas, även då de icke äro av den styrka, att de sannolikt skulle ha föranlett annan utgång. Vad som härmed åsyftas torde böra komma till tydligare uttryck i lagtexten, och den av beredningen föreslagna formuleringen har därför i 2 § punkt 3 något jämkats.

Såsom exempel på fall, som åsyftas i 2 § punkt 4, må anföras, att iterationsstraff felaktigt ådömts, att oriktig tillämpning av strafflagens konkurrensregler lett till högre straff än som bort ådömas, att ny lag tillämpats i stället för gammal, som bort gälla, eller omvänt, att strafflatituden i åberopat lagrum överskridits eller att straff ådömts, ehuru preskription inträtt.

I 3 § punkt 1 har, utöver vad processlagberedningen föreslagit, såsom resningsgrund upptagits, att utsaga, som avgivits av den tilltalade under menedsansvar, varit falsk.

4 §.

Denna paragraf överensstämmer med 58 kap. 4 § i processlagberedningens förslag.

Beträffande behörighet att väcka fråga om resning torde böra tillämpas samma regler som för närvarande gälla i fråga om fullföljd av talan i allmänhet. I tvistemål tillkommer alltså sådan rätt part eller den som inträtt i partens rätt. I den mån intervenient äger självständig fullföljdsrätt, torde han även böra anses behörig att söka resning. I brottmål är såväl åklagare som målsägande berättigad att göra ansökan om resning. Vad angår åklagare bör endast den åklagare vara behörig, som ägt fullfölja talan i ordinär väg mot den dom, i fråga om vilken resning sökes. Avser resningsansökan hovrätts dom, tillkommer behörighet sålunda allenast justitiekanslern eller riksdagens justitieombudsman eller militieombudsman. Detsamma torde böra gälla i fråga om dom, som meddelats av högsta domstolen. Enligt processlagberedningens förslag äga vissa närstående till avliden måls-

ägande rätt att åtala brott mot den avlidne och att fullfölja talan i vanlig ordning; likaledes kunna närstående till tilltalad, som avlidit, i viss omfattning föra talan mot dom, varigenom den tilltalade funnits saker till brottslig gärning. Av den rätt, som sålunda enligt förslaget tillkommer närstående till målsägande eller tilltalad, följer även behörighet att söka resning. Då det för närvarande icke bör ifrågasättas att vidtaga några ändringar beträffande den ordinära fullföljdsrätten, torde anledning saknas att i detta sammanhang införa någon rätt för närstående till avlidnen målsägande eller tilltalad att göra ansökan om resning.

5 och 6 §§.

Dessa paragrafer, som avse den formella behandlingen av resningsansökan, motsvara 58 kap. 5 och 6 §§ i processlagberedningens förslag.

Föreligger hinder mot resningsansökans upptagande, kan den omedelbart avvisas, såsom då den som söker resning ej är berättigad att väcka fråga därom eller då ansökan ej inkommit inom stadgad tid. Om ansökan finnes ogrundad, bör den likaledes kunna omedelbart avslås. Däremot bör, i likhet med vad för närvarande tillämpas i praxis, resning icke kunna beviljas, med mindre sökandens motpart lämnats tillfälle att yttra sig däröver. Beträffande sättet för motpartens hörande synes lämpligen böra tillämpas samma bestämmelser, som enligt 30 kap. 42 § rättegångsbalken gälla i fråga om besvär, som anförts hos Konungen.

Stadgandet i 6 § andra stycket torde böra föranleda viss ändring i 49 § utsökningslagen.

7 §.

Första stycket i förevarande paragraf överensstämmer med 58 kap. 7 § första stycket i processlagberedningens förslag. Stadgandet innebär bland annat, att då högsta domstolen förordnat om målets återupptagande av den rätt, som sist dömt däri, denna har att av eget initiativ upptaga målet till ny behandling utan att därför förutsättes anmälan från partens sida.

Enligt föreskrift i 31 kap. 3 § rättegångsbalken skall sökanden, innan han vid den rätt, där målet återupptages, får förete sina skäl, avlägga en ed, att han ej förr känt dem eller förstått, att de voro av sådan vikt. Någon anledning att bibehålla detta stadgande, som icke tillämpas i brottmål och jämväl i andra mål synes väsentligen ha kommit ur bruk, torde ej föreligga.

Beträffande målets behandling efter återupptagandet böra i stort sett tillämpas samma regler som i allmänhet gälla om måls behandling i den instans, där målet återupptages. Avser resningen underrätts dom, har rätten att utsätta målet till handläggning och draga försorg om att parterna kallas till denna. Med hänsyn till att någon skyldighet för sökanden att anmäla målet till förnyad handläggning icke stadgats, torde på sätt processlagberedningen föreslagit böra föreskrivas, att därest sökanden uteblir från rättegångstillfälle, då målet ånyo företages, resningen skall vara förfallen. Om sökandens motpart uteblir, bör detta ej utgöra hinder för målets handlägg-

ning och avgörande. I kallelsen å parterna torde böra intagas en erinran om nämnda påföljder för utevaro. Nu angivna bestämmelser synas icke böra gälla i fråga om åklagare.

Enligt processlagberedningens förslag skola nämnda bestämmelser rörande påföljd för parts uteblivande gälla även då resningen avser dom, som meddelats av hovrätt eller högsta domstolen; detta sammanhänger med att enligt nämnda förslag i dylika fall muntlig förhandling i allmänhet skall äga rum. Med nuvarande rättegångsförfarande i överrätterna synes några särskilda regler i förevarande hänseende icke erforderliga. Då målet återupptages av hovrätt eller högsta domstolen, bör, därest målet ej för ny utredning återförvisas till lägre rätt, tillfälle beredas parterna att yttra sig i målet antingen skriftligen eller vid muntligt förhör. Underlåter part att inkomma med skriftligt yttrande eller att komma tillstädes vid muntligt förhör, bör detta ej utgöra hinder för målets prövning. I regel torde vid sådan underlåtenhet från sökandens sida den tidigare domen komma att fastställas.

8 §.

Därest talan på grund av brottslig gärning föres om annat än ansvar, anses enligt gällande rätt målet som brottmål. Beträffande resning i dylikt mål torde emellertid i en ny lagstiftning reglerna för resning i tvistemål böra gälla. Stadgande härom har upptagits i första punkten av förevarande paragraf.

Även då i samband med åtal för brott föres talan om skadestånd eller annat dylikt anspråk på grund av brottet, bör målet i denna del, då fråga är om resning, anses som tvistemål; om resning beviljas i ansvarsfrågan, bör dock utan hinder av föreskrifterna om resning i tvistemål resning samtidigt kunna beviljas även i målet i övrigt. De bestämmelser härom, som upptagits i andra punkten av denna paragraf, överensstämmer med 58 kap. 9 § i processlagberedningens förslag.

9 §.

De i föregående paragrafer meddelade bestämmelserna avse allenast rättens domar. Såsom tidigare framhållits avses med dom ett avgörande, som innefattar slutlig huvudsaklig prövning av målet. I regel äga andra rättens beslut endast betydelse för den rättegång, i vilken de meddelats, och de äga icke den självständiga karaktär, att de bliva föremål för rättskraft. Denna regel är dock icke utan undantag. Har rätten på grund av rättegångshinder avvisat parts talan, äger rätten icke, sedan beslutet vunnit laga kraft, i ett nytt mål angående samma sak till prövning upptaga den fråga, som lett till avvisandet. Även vissa av rättens beslut under rättegången äro föremål för rättskraft, såsom beslut om ersättning till vittne, sakkunnig eller annan, som ej är part, eller beslut, varigenom förelagt vite utdömts. I fråga om beslut, som nu berörts, böra bestämmelserna om resning av dom äga motsvarande tillämpning. Stadgande härom har upptagits i förevarande paragraf. Motsvarande bestämmelse återfinnes i processlagberedningens förslag 58 kap. 10 §.

För det fall, att skilda domstolar genom beslut, som vunnit laga kraft, förklarat sig obehöriga att upptaga visst mål till prövning, anses enligt praxis högsta domstolen äga att, om någon av dessa domstolar finnes behörig, förordna, att målet må upptagas vid den domstolen. I processlagberedningens förslag hava i samband med reglerna om laga domstol i tvistemål och i brottmål upptagits särskilda bestämmelser i detta hänseende; beredningen framhåller, att det även i detta fall är fråga om ett hävande av den rättskraft, som tillkommit ena domstolens beslut, men att detta hävande sker oberoende av de av beredningen föreslagna resningsgrunderna. Att i förevarande sammanhang meddela något särskilt stadgande härom torde icke vara erforderligt. Det må emellertid framhållas, att det nu föreliggande förslaget icke åsyftar att göra någon ändring i hittillsvarande praxis på detta område.

10 och 11 §§.

Dessa paragrafer motsvara 58 kap. 11 och 12 §§ i processlagberedningens förslag.

I gällande rätt finnas bestämmelser om återställande av försutten tid upptagna i 31 kap. 2 § rättegångsbalken. Enligt detta lagrum äger Konungen på ansökan återställa laga tid, som är försutten, om sökanden visar synnerlig orsak och skäl därtill. Dylik ansökan prövas enligt regeringsformen av högsta domstolen. Med laga tid avses i främsta rummet en för anmälan eller fullföljande av ordinärt rättsmedel fastställd frist, t. ex. för anmälan om vad eller missnöje eller för ingivande av vade-, revisions- eller besvärslaga. Även andra processuella frister torde, såsom framgår av flera rättsfall, falla under stadgandet, t. ex. tid för fullgörande av förelagd edgång, tid för ingivande av felande protokoll i vade-, besvär- och revisionsmål eller tid för bevakande av svarandetalan i dylika mål.

Med nu gällande rättegångsordning synes bäst överensstämman att bibehålla ifrågavarande institut i den omfattning, som sålunda för närvarande gäller. Återställande av försutten tid bör kunna ifrågakomma, då part underlåtit att å eller inom tid, som föreskrivits i lag eller bestämts av domstol, företaga en processuell handling och detta för honom lett till rättsförlust. I enlighet härmed har i 10 § stadgats, att om någon försuttit laga tid för fullföljande eller bevakande av talan eller för sökande av återvinning eller för vidtagande av annan åtgärd i rättegång, den försuttna tiden må på ansökan av honom återställas. Bifall till ansökningen innebär, att sökanden får ny tid utsatt för att företaga den processuella handling, varom är fråga.

Såsom förutsättning för återställande av försutten tid torde böra föreskrivas, att för partens underlåtenhet att företaga handlingen förelåg laga förfall. I sådana fall, då såsom beträffande anmälan av missnöje eller ingivande av vade-, revisions- eller besvärslaga rätten äger, om förfallet anmäles och visas inom den för vidtagande av åtgärden föreskrivna tiden, utsätta ny tid, bör återställande ej kunna ske, med mindre förfallet varit av den beskaffenhet eller varaktighet, att parten varit förhindrad att göra anmälan därom. Bestämmelser om laga förfall äro för närvarande med-

delade i 12 kap. 1 § rättegångsbalken. Av detta lagrum framgår, att beträffande andra omständigheter än de där såsom laga förfall särskilt angivna rätten äger pröva, om de äro av den vikt, att de må gälla som förfall.

Liksom hittills bör det ankomma på högsta domstolen att pröva ansökningar om återställande av försutten tid. Enligt gällande lag är rätten att söka återställande icke begränsad till viss tid. Såsom processkommissionen framhållit kräver rättssäkerheten, att en sådan begränsning införes. I överensstämmelse med vad processlagberedningen föreslagit har därför i 11 § stadgats att ansökan skall göras inom tre veckor, sedan förfallet upphörde, och sist inom ett år, sedan tiden utgick.

Beträffande ansökan och dess behandling torde de i 5 och 6 §§ upptagna föreskrifterna angående resning böra äga motsvarande tillämpning. För bifall till ansökningen bör sålunda fordras, att motparten höres däröver enligt de regler, som gälla i fråga om besvär. Högsta domstolen bör även äga att, om skäl förekomma därtill, meddela inhibition av vidare verkställighet av domen eller beslutet.

12 §.

Såsom framhållits i den allmänna motiveringen har, i enlighet med vad processlagberedningen föreslagit, ett särskilt rättsmedel ansetts böra ställas till förfogande för vinnande av rättelse i en laga kraftvunnen dom, då grövre rättegångsfel förekommit. Sådant rättegångsfel har betecknats såsom domvilla och som rättsmedel häremot anvisats ett särskilt besvärsförfarande. Medan bifall till resningsansökan innebär, att domens rättskraft ej längre utgör hinder för målets upptagande till ny prövning, samt frågan, huruvida den tidigare domen skall bestå eller icke, beror av denna nya prövning, medför ett bifall till besvär över domvilla alltid, att domen undanröjes; i vissa fall skall, såsom framgår av 14 §, därefter ny handläggning äga rum vid den domstol, som meddelat domen.

I förevarande paragraf meddelas bestämmelser om de grunder, på vilka besvär över domvilla kan föras. Paragrafen överensstämmer med 59 kap. 1 § i processlagberedningens förslag.

Såsom domvillogrund upptages i punkt 1, att målet upptagits, ehuru där emot förelegat rättegångshinder, som vid fullföljd högre rätt haft att självmant beakta. Med rättegångshinder avses sådan brist i processförutsättningarna, som medför, att rätten utan prövning av saken skall avvisa den väckta talan. Till rättegångshinder är i första hand att hänföra, att målet väckts vid obehörig domstol. I vilka fall högre rätt vid fullföljd har att självmant beakta sådant rättegångshinder, framgår av bestämmelserna i 10 kap. 28 och 29 §§ rättegångsbalken. Andra rättegångshinder av nu ifrågavarande art äro t. ex. att rättegång angående samma sak redan pågår eller att saken redan blivit avdömd.

Den i punkt 2 upptagna domvillogrunden avser åsidosättande av de i rättegångsbalken och andra författningar givna reglerna om rättens domförhet.

Brist i rättens domförhet bör ock anses föreligga i sådana fall, då någon, som deltagit i målets avgörande, ej varit behörig som domare eller beträffande honom förelegat förhållande, som avses i 1 kap. 6 § rättegångsbalken. Att domare som deltagit i avgörandet varit jävig, torde även böra anses såsom brist i rättens domförhet. I sistnämnda hänseende är emellertid att märka att därest part enligt gällande bestämmelser försuttit sin rätt att framställa jävsinvändning mot domare i underrätt, han icke kan göra jävet gällande i extra ordinär väg.

Bestämmelsen i punkt 3 har med någon förändring av ordalagen upptagits från 25 kap. 10 § och 30 kap. 38 § rättegångsbalken. Någon saklig ändring i de nu gällande förutsättningarna för anlitande av nullitetsbesvär är icke åsyftad i vidare mån än att domvillobesvär kunna föras även över dom, som meddelats av högsta domstolen.

I processlagberedningens förslag har icke upptagits någon motsvarighet till de i 24 kap. 10 och 11 §§ rättegångsbalken meddelade bestämmelserna om förklaring av dom. Beredningen framhåller, att detta institut står i mindre god överensstämmelse med det av beredningen föreslagna muntliga förfarandet. Då processmaterialet ej funnes fullständigt bevarat i protokoll eller andra handlingar, skulle meddelandet av förklaring vålla svårigheter, särskilt om lång tid förflutit efter domens meddelande eller då domare, som deltagit däri, ej längre hade säte i rätten. I stället har beredningen som domvillogrund upptagit, att domen är så mörk eller ofullständig, att därav ej framgår, huru i saken dömts. Ehuru med gällande rättegångsordning någon anledning att upphäva bestämmelserna om förklaring av dom icke synes föreligga, torde dock ifrågavarande domvillogrund böra upptagas jämväl i samband med den nu föreslagna regleringen av de särskilda rättsmedlen. Att på detta sätt part erhåller möjlighet att antingen söka förklaring av dom eller föra besvär över domvilla, synes icke föranleda några olägenheter. Stadgandet torde även kunna komma till tillämpning, därest ofullständigheten i domen är av sådan art, att den icke kan avhjälpas genom domsförklaring.

I punkt 5 anges som domvillogrund annat grovt rättegångsfel, som kan antagas hava inverkat på målets utgång. Huruvida ett rättegångsfel är att anse som grovt, har överlämnats åt domstolens bedömande med hänsyn till förhållandena i varje särskilt fall. Som exempel kan anföras, att underrätt avgjort mål om grovt brott utan att den tilltalade varit personligen tillstädes, att rätten dömt över annat än det, varom talan väckts eller fullföljts, eller att domen bestämts genom oriktig röstberäkning.

13—15 §§.

Dessa paragrafer motsvara 59 kap. 2—4 §§ i processlagberedningens förslag.

Beträffande förfarandet vid besvär över domvilla böra i stort sett tillämpas samma regler som enligt rättegångsbalken gälla i fråga om besvär förfarandet i allmänhet. Skola besvären upptagas omedelbart av högsta domstolen,

torde dock de i 30 kap. rättegångsbalken meddelade föreskrifterna om nedsättning av fullföljdsavgift och belopp till säkerhet för motparts kostnadsersättning eller om inskränkning i parts rätt att fullfölja talan icke böra äga tillämpning. Mot hovrätts beslut i anledning av besvär över domvilla, som förekommit i lägre rätt, kan talan föras genom besvär i vanlig ordning till högsta domstolen. Tillräcklig anledning att beträffande sådan talan avvika från de rörande fullföljd i allmänhet meddelade bestämmelserna torde icke föreligga; i nu åsyftade fall gälla alltså även bestämmelserna om nedsättning och om inskränkning i parts rätt att fullfölja talan.

Stadgandet i 14 § andra stycket torde böra föranleda viss ändring i 49 § utsökningslagen.

Beträffande 15 § hänvisas till vad som anförts vid 9 §.

Övergångsbestämmelser.

Den nya lagen föreslås skola träda i kraft den 1 juli 1939. Genom lagen böra upphävas 17 kap. 32 §, 25 kap. 10 §, 30 kap. 38 § och 31 kap. rättegångsbalken.

Av allmänna processrättsliga grundsatser torde följa, att den nya lagen skall äga tillämpning även beträffande dom eller beslut, som meddelats före lagens ikraftträdande. Beträffande ärenden angående resning eller återställande av försutten tid eller besvär enligt 25 kap. 10 § eller 30 kap. 38 § rättegångsbalken, som före den nya lagens ikraftträdande anhängiggjorts men ej slutligen prövats, kunde ifrågasättas att låta äldre bestämmelser gälla. Å andra sidan innebär den nya lagen med avseende å den formella behandlingen av dylika ärenden icke några mera betydande avvikelser från vad nu gäller. Med hänsyn härtill och då det synes riktigast, att med avseende å resningsgrunderna den nya lagens bestämmelser tillämpas även beträffande redan anhängiggjorda resningsärenden, har något allmänt stadgande i antydd riktning icke ansetts böra meddelas. Dock bör uppenbarligen, därest i hovrätt fråga om återupptagande av brottmål enligt 17 kap. 32 § rättegångsbalken väckts före den nya lagens ikraftträdande men då ännu ej avgjorts, med avseende därå äldre lag fortfarande gälla.

Enligt gällande lag äro inga tidsbegränsningar föreskrivna beträffande rätten att göra ansökan om resning eller återställande av försutten tid. Vid sådant förhållande skulle en undantagslös tillämpning av den nya lagen i fråga om dom eller beslut, som meddelats före dess ikraftträdande, kunna medföra rättsförlust för part. För undvikande härav har ansetts böra föreskrivas, att därest enligt den nya lagen ansökan skall göras inom viss tid, denna ej må räknas från tidigare dag än den 1 juli 1939. Motsvarande regel bör gälla i fråga om tid för anförande av besvär över domvilla. I denna regel torde dock böra göras viss modifikation. Enligt 25 kap. 10 § och 30 kap. 38 § rättegångsbalken skola besvär, som där avses, föras inom ett år från det klaganden erhöill kännedom om domen. Då tiden för förande av domvillobe-

svär på motsvarande grund enligt 13 § i förslaget begränsats till sex månader, skulle en tillämpning av ovannämnda regel om beräkningen av tiden kunna leda till en förlängning av ettårsfristen. Med hänsyn härtill torde, då dom eller beslut meddelats före den nya lagens ikraftträdande, beträffande den tid, inom vilken domvillobesvär i nu avsedda fall skola föras, böra tillämpas stadgandena i nyssnämnda paragrafer i rättegångsbalken.

Ifrågavarande lagstiftning torde föranleda vissa ändringar i utsökningsslagen och lagen angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar.

Enligt 47 § utsökningsslagen skall, om hos utmätningsman uppstår tvivel huru dom rätteligen bör verkställas, han genast anmäla det hos överexekutor; finnes i sådant fall eller då verkställighet av dom sökes hos överexekutor domen så mörk, att överexekutor ej kan meddela föreskrift om verkställigheten, har överexekutor att hänvisa parterna att i laga ordning söka förklaring över domen. Med hänsyn till att vid sådan brist hos domen part jämväl äger att föra besvär över domvilla, torde överexekutor i nu åsyftade fall böra hänvisa parterna antingen att söka förklaring över domen eller föra besvär över domvilla.

I 49 § första stycket utsökningsslagen stadgas, att om någon, som ej väddat mot underrätts dom, stämt om återvinning enligt 12 kap. rättegångsbalken eller om någon enligt 25 kap. 10 § eller 30 kap. 38 § samma balk yrkat ogillande av dom, som eljest bör såsom laga kraftvunnen anses, domen utan hinder därav skall gå i verkställighet såsom laga kraftvunnen, såvitt ej rätten, där talan är anhängig, annorledes förordnar. I samband med upphävandet av nämnda båda paragrafer i rättegångsbalken och med hänsyn till stadgandet i 14 § andra stycket i lagen om särskilda rättsmedel torde första stycket i 49 § utsökningsslagen böra ändras i sådan riktning, att det kommer att avse det fall, att någon anfört besvär över domvilla.

Enligt sista stycket i nämnda paragraf må ansökan om resning ej hindra doms fullbordan. Med resning torde här avses såväl återställande av försutten tid som återbrytande av dom. Ej heller bifall till dylik ansökan torde i och för sig kunna hindra verkställighet av domen. Då enligt 6 och 11 §§ i lagen om särskilda rättsmedel Kungl. Maj:t kan vid behandling av ansökan om resning eller återställande av försutten tid förordna om inhibition av verkställighet av den dom ansökan avser, bör i 49 § sista stycket utsökningsslagen stadgas, att ansökan om resning eller återställande av försutten tid eller beslut, varigenom sådan ansökan beviljats, ej må hindra doms fullbordan, såvitt ej Konungen i anledning av ansökan annorledes förordnar.

Såsom framhållits i den allmänna motiveringen till förslaget till lag om särskilda rättsmedel, bör som regel gälla, att då ansökan om resning eller besvär över domvilla avse dom eller beslut, som meddelats av högsta domstolen, beslut i anledning av ansökan eller besvären skall fattas av ledamöter, som ej deltagit i det tidigare avgörandet. En dylik regel torde dock ej kunna undantagslöst tillämpas. Detta gäller till en början, då det mål, var-

om är fråga, avgjorts av högsta domstolen i dess helhet. Vidare skulle, där-
est resningsansökan eller besvär över domvilla förekomma till prövning å
tid, då högsta domstolen arbetar på allenast en avdelning, den nämnda re-
geln kunna medföra den olägenheten, att med prövningen måste anstå till
dess ytterligare en avdelning inträdde i tjänstgöring. Någon gång torde det
även kunna inträffa, att resningsansökan eller besvär över domvilla äro av
beskaffenhet att böra avgöras av högsta domstolen i dess helhet; att i dy-
likt fall utesluta ledamot, som deltagit i det tidigare avgörandet, från att
tjänstgöra vid ansökningens eller besvärens prövning synes ej vara lämp-
ligt. Med hänsyn till det nu anförda torde den föreslagna regeln böra gälla,
endast då prövning av resningsansökan eller besvär över domvilla skall ske
på avdelning av högsta domstolen, samt begränsas till det fall, att för vin-
nande av domfört antal annan ledamot ej är att tillgå. Bestämmelse här-
om torde böra upptagas i ett andra stycke i 4 § lagen den 14 maj 1915 ang.
Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar.

I enlighet med vad sålunda anförts hava inom justitiedepartementet upp-
rättats förslag till

- 1) *lag om särskilda rättsmedel;*
- 2) *lag om ändrad lydelse av 47 och 49 §§ utsökningslagen; och*
- 3) *lag om ändrad lydelse av 4 § lagen den 14 maj 1915 (nr 139) angående*
Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar.»

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lag-
förslag, av den lydelse bilaga A till detta protokoll utvisar, måtte för det i
§ 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av pro-
tokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemstäl-
lan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

Tage Evers.

F ö r s l a g
till
L a g
om särskilda rättsmedel.

Härigenom förordnas som följer:

Om resning.

1 §.

Sedan dom i tvistemål vunnit laga kraft, må till förmån för någon av parterna resning beviljas,

1. om ledamot av rätten eller där anställd tjänsteman eller ombud eller ställföreträdare med avseende å målet gjort sig skyldig till brottsligt förfarande, som kan antagas hava inverkat på målets utgång;

2. om skriftlig handling, som åberopats till bevis, varit falsk eller om part under menedsansvar eller vittne, sakkunnig eller tolk avgivit falsk utsaga samt handlingen eller utsagan kan antagas hava inverkat på utgången;

3. om omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till annan utgång; eller

4. om rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag.

Ej må på grund av förhållande, som avses i 3, resning beviljas, med mindre parten gör sannolikt, att han icke vid den rätt, som meddelat domen, eller genom fullföljd från denna, kunnat åberopa omständigheten eller beviset eller han eljest haft giltig ursäkt att ej göra det.

2 §.

Sedan dom i brottmål vunnit laga kraft, må till förmån för den tilltalade resning i ansvarsfrågan beviljas,

1. om ledamot av rätten eller där anställd tjänsteman, åklagaren eller ombud, ställföreträdare eller rättegångsbiträde med avseende å målet gjort sig skyldig till brottsligt förfarande, som kan antagas hava inverkat på målets utgång;

2. om skriftlig handling, som åberopats till bevis, varit falsk eller om vittne, sakkunnig eller tolk avgivit falsk utsaga samt handlingen eller utsagan kan antagas hava inverkat på utgången;

3. om omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till att den tilltalade frikännts eller

brottet hänförts under mildare straffbestämmelse än den som tillämpats eller ock med hänsyn till vad sålunda åberopas och i övrigt förekommer synnerliga skäl äro, att frågan, huruvida den tilltalade förövat det brott, för vilket han dömts, prövas ånyo; eller

4. om rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag.

3 §.

Sedan dom i brottmål vunnit laga kraft, må till men för den tilltalade resning i ansvarsfrågan beviljas,

1. om sådant förhållande, som avses i 2 § 1 eller 2, förelegat eller utsaga, som avgivits av den tilltalade under menedsansvar, varit falsk och detta kan antagas hava medverkat till att den tilltalade frikänts eller brottet hänförts under väsentligt mildare straffbestämmelse än den som bort tillämpas; eller

2. om å brottet kan följa straffarbete samt omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till att den tilltalade dömts för brottet eller detta hänförts under väsentligt strängare straffbestämmelse än den som tillämpats.

Ej må på grund av förhållande, som avses i 2, resning beviljas, med mindre parten gör sannolikt, att han icke vid den rätt, som meddelat domen, eller genom fullföljd från denna kunnat åberopa omständigheten eller beviset eller han eljest haft giltig ursäkt att ej göra det.

4 §.

Vill någon söka resning, skall han hos Konungen göra skriftlig ansökan därom.

Ansökan om resning i tvistemål på grund av förhållande, som avses i 1 § första stycket 1, 2 eller 3, så ock i brottmål till men för den tilltalade skall göras inom ett år, sedan sökanden erhöi kännedom om det förhållande, varå ansökan grundas; åberopas annans brottsliga gärning som grund för ansökan, må tiden räknas från det dom däröver vann laga kraft. Resning i tvistemål på grund av förhållande, som avses i 1 § första stycket 4, skall sökas inom sex månader, sedan domen vann laga kraft.

5 §.

I resningsansökan skall sökanden uppgiva:

1. den dom ansökan avser;
2. det förhållande, varå ansökan grundas, och skälen för ansökan; samt
3. de bevis sökanden vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis.

Grundas ansökan å förhållande, som avses i 1 § första stycket 3 eller 3 § första stycket 2, skall sökanden uppgiva anledningen till att omständigheten eller beviset ej åberopats i rättegången.

Vid ansökan skola i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas de skriftliga bevis sökanden åberopar.

6 §.

Avvisas ej resningsansökan, skall motparten höras däröver på sätt i rättegångsbalken är stadgat om besvär, som anförts hos Konungen. Finnes ansökan ogrundad, må den dock omedelbart avslås.

När skäl äro därtill, må förordnas, att, till dess annorlunda föreskrives, vidare åtgärd för verkställighet av domen ej må äga rum.

7 §.

Beviljas resning, förordnar Konungen, att målet skall ånyo upptagas av den rätt, som sist dömt i målet; dock äger Konungen, då resning beviljas i tvistemål eller i brottmål till den tilltalades förmån och saken finnes uppenbar, omedelbart ändra domen.

Skall målet återupptagas av underrätt och uteblir sökanden från rättegångstillfälle, då målet ånyo företages, vare resningen förfallen; uteblir motparten, må målet företagas utan hinder därav. I kallelse skall intagas erinran därom. Vad nu sagts gälle dock ej i fråga om åklagare.

8 §.

Avser dom i brottmål annat än ansvar, gälle beträffande resning i målet vad om resning i tvistemål är stadgat. Är i brottmål, som rör ansvar, även fråga om skadestånd eller annat dylikt anspråk, skall ock målet i denna del anses som tvistemål; beviljas resning i ansvarsfrågan, må dock utan hinder av vad om resning i tvistemål är föreskrivet resning samtidigt beviljas även i målet i övrigt.

9 §.

Vad i 1—8 §§ är stadgat om dom äge motsvarande tillämpning beträffande annat rättens beslut.

Om återställande av försutten tid.

10 §.

Har någon försuttit laga tid för fullföljande eller bevakande av talan eller för sökande av återvinning eller för vidtagande av annan åtgärd i rättegång och förelåg för hans underlåtenhet laga förfall, som han icke kunde i rätt tid anmäla, må på ansökan av honom den försuttna tiden återställas.

11 §.

Vill någon söka återställande av försutten tid, skall han inom tre veckor, sedan förfallet upphörde, och sist inom ett år, sedan tiden utgick, hos Konungen göra skriftlig ansökan därom.

Beträffande ansökan, som nu sagts, äge vad i 5 och 6 §§ är stadgat motsvarande tillämpning.

Om besvär över domvilla.

12 §.

Dom skall på besvär av den, vilkens rätt domen rör, på grund av domvilla undanröjas,

1. om målet upptagits, ehuru däremot förelegat rättegångshinder, som vid fullföljd högre rätt haft att självmant beakta;
2. om rätten ej varit domför;
3. om domen givits mot någon, som ej varit rätteligen stämd och ej heller fört talan i målet, eller genom domen någon, som ej varit part i målet, lider förfång;
4. om domen är så mörk eller ofullständig, att därav ej framgår, huru i saken dömts; eller
5. om i rättegången förekommit annat grovt rättegångsfel, som kan antagas hava inverkat på målets utgång.

13 §.

Vill någon besvära sig över domvilla, skall han till den rätt, där talan mot domen skolat fullföljas, eller, om fullföljd ej kunnat äga rum, till Konungen ingiva besvärslaga.

Besvär skola föras, om de grundas å omständighet, som avses i 12 § 1, 2 eller 5, inom sex månader, sedan domen vann laga kraft, och, om besvären grundas å omständighet, som avses i 12 § 3, inom sex månader, sedan klaganden erhöll kännedom om domen. Erhöll han kännedom om domen, innan den vann laga kraft, skall tiden räknas från den dag, då domen vann laga kraft.

Besvär över domvilla må ej prövas, innan domen vunnit laga kraft.

14 §.

Om besvär över domvilla och fullföljd av talan mot hovrätts beslut i sådant ärende äge i övrigt vad i rättegångsbalken är stadgat om besvär motsvarande tillämpning; beträffande besvär, som skola föras omedelbart hos Konungen, gälle dock ej vad i 30 kap. rättegångsbalken är stadgat om nedsättning av fullföljdsavgift och belopp till säkerhet för motparts kostnadsersättning eller om inskränkning i parts rätt att fullfölja talan.

Rätten äge, när skäl äro därtill, förordna, att, till dess annorlunda föreskrives, vidare åtgärd för verkställighet av domen ej må äga rum.

Undanröjes domen och grundas beslutet ej därå, att rätten varit obehörig eller eljest icke bort upptaga målet till prövning, förordne rätten, att ny handläggning skall äga rum vid den rätt, som meddelat domen.

15 §.

Vad i 12—14 §§ är stadgat om dom äge motsvarande tillämpning beträffande annat rättens beslut.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1939.

Genom lagen upphävas 17 kap. 32 §, 25 kap. 10 §, 30 kap. 38 § och 31 kap. rättegångsbalken. Har före lagens ikraftträdande fråga, som avses i 17 kap. 32 § rättegångsbalken, väckts i hovrätt, skall med avseende därå äldre lag fortfarande gälla.

Skall enligt denna lag ansökan göras eller besvär föras inom viss tid, må denna ej räknas från tidigare dag än den 1 juli 1939; röra besvär över domvilla fråga, som avses i 25 kap. 10 § eller 30 kap. 38 § rättegångsbalken, skall dock vad där stadgas om tid, inom vilken besvär må föras, äga tillämpning.

F ö r s l a g
till
L a g
om ändrad lydelse av 47 och 49 §§ utsökningslagen.

Häri genom förordnas, att 47 och 49 §§ utsökningslagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

47 §.

Uppstår hos utmätningsman tvivel huru dom rätteligen bör verkställas, anmäla det genast hos överexekutor. Finnes i ty fall, eller då verkställighet av dom hos överexekutor sökes, domen så mörk eller ofullständig, att överexekutor ej kan meddela föreskrift om verkställigheten, förwise han parterna att i laga ordning söka förklaring över domen eller föra besvär över domvilla.

49 §.

Har någon, som ej vädjat mot underrätts dom, stämt om återvinning enligt 12 kap. rättegångsbalken, eller har någon enligt lagen om särskilda rättsmedel på grund av domvilla anfört besvär över dom, som eljest bör såsom laga kraftvunnen anses, gånge utan hinder därav domen i verkställighet såsom laga kraftvunnen, såvitt ej rätten, där talan är anhängig, annorledes förordnar.

Verkställighet av — — — till efterrättelse.

Ej må ansökan om resning eller återställande av försutten tid eller beslut, varigenom sådan ansökan beviljats, hindra doms fullbordan, såvitt ej Konungen i anledning av ansökan annorledes förordnar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1939.

F ö r s l a g
till
L a g
om ändrad lydelse av 4 § lagen den 14 maj 1915 (nr 139) angående Kungl.
Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar.

Härigenom förordnas, att 4 § lagen den 14 maj 1915 angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar skall erhålla följande ändrade lydelse:

4 §.

Med undantag — — — föreskrifter anmälas.

Å avdelning, som har att behandla ansökan om resning eller besvär över domvilla i något av högsta domstolen avgjort mål eller ärende, må vid prövning av ansökan eller besvären ledamot, som deltagit i det tidigare avgörandet, ej tjänstgöra å avdelningen, om för vinnande av domfört antal annan ledamot är att tillgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1939.

Bilaga B.

F ö r s l a g
till
Rättegångsbalk.

Häri genom förordnas, att rättegångsbalken i Sveriges rikets lag skall hava följande lydelse:

SJUNDE AVDELNINGEN.

Om särskilda rättsmedel.

58 KAP.

Om resning och återställande av försutten tid.

1 §.

Sedan dom i tvistemål vunnit laga kraft, må till förmån för någon av parterna resning beviljas,

1. om ledamot av rätten eller där anställd tjänsteman eller ombud eller ställföreträdare med avseende å målet gjort sig skyldig till brottsligt förfarande, som kan antagas hava inverkat på målets utgång;

2. om skriftlig handling, som åberopats till bevis, varit falsk eller om part, som hörts under sanningsförsäkran, eller vittne, sakkunnig eller tolk avgivit falsk utsaga samt handlingen eller utsagan kan antagas hava inverkat på utgången;

3. om omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förbringande sannolikt skulle hava lett till annan utgång; eller

4. om rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag.

Ej må på grund av förhållande, som avses i 3, resning beviljas, med mindre parten gör sannolikt, att han icke vid den rätt, som meddelat domen, eller genom fullföljd från denna kunnat åberopa omständigheten eller beviset eller han eljest haft giltig ursäkt att ej göra det.

2 §.

Sedan dom i brottmål vunnit laga kraft, må till förmån för den tilltalade resning beviljas,

1. om ledamot av rätten eller där anställd tjänsteman, åklagaren eller ombud, ställföreträdare eller försvarare med avseende å målet gjort sig skyldig till brottsligt förfarande, som kan antagas hava inverkat på målets utgång;

2. om skriftlig handling, som åberopats till bevis, varit falsk eller om vittne, sakkunnig eller tolk avgivit falsk utsaga samt handlingen eller utsagan kan antagas hava inverkat på utgången;

3. om omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till att den tilltalade frikännts eller brottet hänförts under mildare straffbestämmelse än den som tillämpats eller eljest med hänsyn till vad sålunda åberopas synnerlig anledning förekommer, att frågan, huruvida den tilltalade förövat det brott, för vilket han dömts, prövas ånyo; eller

4. om rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag.

3 §.

Sedan dom i brottmål vunnit laga kraft, må till men för den tilltalade resning beviljas,

1. om sådant förhållande, som avses i 2 § 1 eller 2, förelegat och detta kan antagas hava medverkat till att den tilltalade frikännts eller brottet hänförts under väsentligt mildare straffbestämmelse än den som bort tillämpas; eller

2. om å brottet kan följa straffarbete samt omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till att den tilltalade dömts för brottet eller detta hänförts under väsentligt strängare straffbestämmelse än den som tillämpats.

Ej må på grund av förhållande, som avses i 2, resning beviljas, med mindre parten gör sannolikt, att han icke vid den rätt, som meddelat domen, eller genom fullföljd från denna kunnat åberopa omständigheten eller beviset eller han eljest haft giltig ursäkt att ej göra det.

4 §.

Vill någon söka resning, skall han hos högsta domstolen göra skriftlig ansökan därom.

Ansökan om resning i tvistemål på grund av förhållande, som avses i 1 § första stycket 1, 2 eller 3, så ock i brottmål till men för den tilltalade skall göras inom ett år, sedan sökanden erhöi kannedom om det förhållande, varå ansökan grundas; åberopas annans brottsliga gärning som grund för ansökan, må tiden räknas från det dom däröver vann laga kraft. Resning i tvistemål på grund av förhållande, som avses i 1 § första stycket 4, skall sökas inom sex månader, sedan domen vann laga kraft.

5 §.

I resningsansökan skall sökanden uppgiva:

1. den dom ansökan avser;
2. det förhållande, varå ansökan grundas, och skälen för ansökan; samt
3. de bevis sökanden vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskildt bevis.

Grundas ansökan å förhållande, som avses i 1 § första stycket 3 eller 3 § första stycket 2, skall sökanden uppgiva anledningen till att omständigheten eller beviset ej åberopats i rättegången.

Ansökan skall vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller hans ombud.

Vid ansökan skola i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas de skriftliga bevis sökanden åberopar.

6 §.

Avvisas ej resningsansökan, skall ansökan med därvid fogade handlingar delgivas motparten och föreläggande meddelas honom att inkomma med skriftlig förklaring. Finnes ansökan ogrundad, må den dock omedelbart avslås.

Vad i 56 kap. 9, 10 och 12 §§ är stadgat om besvär i högsta domstolen äge motsvarande tillämpning beträffande resningsansökan.

Högsta domstolen äge, när skäl äro därtill, förordna, att, till dess annorlunda föreskrives, vidare åtgärd för verkställighet av domen ej må äga rum.

7 §.

Beviljas resning, förordne högsta domstolen, att målet skall ånyo upptagas av den rätt, som sist dömt i målet; dock äge högsta domstolen, då resning beviljas i tvistemål eller i brottmål till den tilltalades förmån och saken finnes uppenbar, omedelbart ändra domen.

Uteblir sökanden, då målet ånyo företages till förhandling, vare resningen förfallen; uteblir motparten, må målet avgöras utan hinder därav. I kallelse skall intagas erinran därom. Vad nu sagts gälle dock ej i fråga om åklagare.

8 §.

Avvisas eller avslås resningsansökan, äge högsta domstolen ålägga sökanden att ersätta motparten eller, om åklagaren är motpart, statsverket kostnaden å resningsärendet; har resning sökts av åklagaren, må kostnaden utgå av allmänna medel. Bifalles ansökan, skall frågan om kostnaden prövas i samband med målet efter dess återupptagande.

9 §.

Avser dom i brottmål även annat än ansvar, gälle beträffande resning i denna del av målet vad om resning i tvistemål är stadgat; beviljas resning i ansvarsfrågan, må dock utan hinder av vad sålunda är föreskrivet resning samtidigt beviljas även i målet i övrigt.

10 §.

Vad i 1—9 §§ är stadgat om dom äge motsvarande tillämpning beträffande rättens beslut.

11 §.

Har någon försuttit laga tid för fullföljande av talan mot dom eller beslut eller för ansökan om återvinning eller återupptagande och förelåg för hans underlåtenhet laga förfall, som han icke kunde i rätt tid anmäla, må på ansökan av honom den försuttna tiden återställas.

12 §.

Vill någon söka återställande av försutten tid, skall han inom tre veckor, sedan förfallet upphörde, och sist inom ett år, sedan tiden utgick, hos högsta domstolen göra skriftlig ansökan därom.

Beträffande ansökan, som nu sagts, äge vad i 5, 6 och 8 §§ är stadgat motsvarande tillämpning.

59 KAP.

Om besvär över domvilla.

1 §.

Dom skall på besvär av den, vilkens rätt domen rör, på grund av domvilla undanröjas,

1. om målet upptagits, ehuru däremot förelegat rättegångshinder, som vid fullföljd högre rätt haft att självmant beakta;
2. om rätten ej varit domför;
3. om domen givits mot någon, som ej varit rätteligen stämd och ej heller fört talan i målet, eller genom domen någon, som ej varit part i målet, lider förfång;
4. om domen är så mörk eller ofullständig, att därav ej framgår, huru i saken dömts; eller
5. om i rättegången förekommit annat grovt rättegångsfel, som kan antagas hava inverkat på målets utgång.

2 §.

Vill någon besvära sig över domvilla, skall han till den rätt, där talan mot domen skolat fullföljas, eller, om fullföljd ej kunnat äga rum, till högsta domstolen inkomma med besvärslaga.

Besvär skola föras, om de grundas å omständighet, som avses i 1 § 1, 2 eller 5, inom sex månader, sedan domen vann laga kraft, och, om besvären grundas å omständighet, som avses i 1 § 3, inom sex månader, sedan klaganden erhöll kännedom om domen. Erhöll han kännedom om domen, innan den vann laga kraft, skall tiden räknas från den dag, då domen vann laga kraft.

Besvär över domvilla må ej prövas, innan domen vunnit laga kraft.

3 §.

Om besvär över domvilla och fullföljd av talan mot hovrätts beslut i sådant ärende äge i övrigt vad i 52, 54 och 56 kap. är stadgat motsvarande tillämpning; beträffande besvär, som skola upptagas omedelbart av högsta domstolen, gälle dock ej bestämmelserna om nedsättning av fullföljdsavgift och belopp till säkerhet för motparts kostnadsersättning eller angående prövningstillstånd.

Rätten äge, när skäl äro därtill, förordna, att, till dess annorlunda föreskrives, vidare åtgärd för verkställighet av domen ej må äga rum.

Undanröjes domen och grundas beslutet ej därå, att rätten varit obehörig eller eljest icke bort upptaga målet till prövning, förordne rätten, att ny handläggning skall äga rum vid den rätt, som meddelat domen.

Om ersättning för kostnad gälle vad om rättegångskostnad är stadgat.

4 §.

Vad i 1—3 §§ är stadgat om dom äge motsvarande tillämpning beträffande rättens beslut.

5 §.

Strafföreläggande, som fastställts av rätten eller, då rättens fastställelse ej erfordras, godkänts av den misstänkte, skall på besvär av den som föreläggandet avser undanröjas,

1. om föreläggandet ej överensstämmer med lag;
2. om godkännandet icke kan anses som en giltig viljeförklaring; eller
3. om vid ärendets behandling förekommit sådant fel, att föreläggandet bör anses ogiltigt.

6 §.

Den som vill besvära sig över strafföreläggande skall till den hovrätt, där, om åtal väckts, talan mot underrättens dom skolat fullföljas, inkomma med besvärslaga.

Besvär skola föras inom en månad, sedan åtgärd för verkställighet av föreläggandet företogs hos den misstänkte. Hovrätten äge, när skäl äro därtill, förordna, att, till dess annorlunda föreskrives, vidare åtgärd för verkställighet av föreläggandet ej må äga rum. Om besvär, som nu sagts, äge i övrigt vad i 52 kap. är stadgat motsvarande tillämpning. Över hovrättens beslut må talan ej föras.

Om denna balks ikraftträdande förordnar Konungen med riksdagen.

Antalet av Kungl. Maj:t i högsta domstolen åren 1936—1938 avgjorda resningsansökningar.

Å r	Domstol (myndighet) vilken såsom sista instans beslutat i målet											Summa
	Allmän underrätt	Hovrätt el. vattenöverdomstolen	Kungl. Maj:t	Ägodeln.-rätt	Ägodeln.-domare	Överlantmätare	Lantmätare	Kammar-rätten	Försäkr.-rådet	Länsstyrelse	Ingen myndighet	
1936.....	20	15	19	1	1	2	—	4	—	7	2	71
1937.....	20	15	12	1	1	1	—	2	2	5	—	59
1938.....	10	20	11	—	1	—	1	1	1	3	—	48
Summa	50	50	42	2	3	3	1	7	3	15	2	178

Antalet av de i förestående tablå redovisade resningsansökningar som bifallits.

Å r	Domstol (myndighet) vilken såsom sista instans beslutat i målet											Summa
	Allmän underrätt	Hovrätt el. vattenöverdomstolen	Kungl. Maj:t	Ägodeln.-rätt	Ägodeln.-domare	Överlantmätare	Lantmätare	Kammar-rätten	Försäkr.-rådet	Länsstyrelse	Ingen myndighet	
1936.....	4	—	1	—	1	2	—	—	—	—	—	8
1937.....	3	—	1	—	1	1	—	1	—	—	—	7
1938.....	2	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	5
Summa	9	1	2	—	3	3	—	1	—	1	—	20

Bilaga D.

Mål däri resningsansökningar avgjorts av Kungl. Maj:t i högsta domstolen åren 1936—1938.

(Siffrorna inom parentes ange antalet bifallna ansökningar.)

Civila mål	1936	1937	1938	Kriminella mål	1936	1937	1938
Advokatarvode	—	—	1	Bedrägeri	1	2	1
Arrende	—	—	1	Brott av ej angivet slag	1	—	—
Arvskifte	1	—	1	Dråp	1	—	—
Avhysning	1	—	—	Egenmäktigt förfarande	—	1	2
Ävstyckning	2 (2)	2 (2)	—	Fosterfördrivning	—	—	2
Avtal	—	—	1	Förfalskning	1	—	—
Barn i äktenskap, underhåll till	1	—	1	Förskingring	2	1	1
—, vårdnad av	—	1	—	Hemfridsbrott	1	—	—
Barn utom äktenskap, underhåll till	8 (2)	5 (2)	3 (2)	Konkursförbrytelse	1	—	—
Ersättning för fattigvård ..	6	5	2	Landsförräderi	—	—	1
— för annan samhällsvård ..	4	2 (1)	2 (1)	Mened	—	1	—
— för skada i militärtjänst ..	—	1	1	Misshandling	—	1	—
— för olycksfall i arbete ..	—	1	2	Mord	1	1	1
Fast egendom, bättre rätt till —, köp av	1	3 (1)	1	Mordbrand	—	1	—
Fordran	1	—	2	Olaga jakt	—	1	—
Förlikning, fastställelse av ..	2	6	6	Ordningsförseelse	—	1	—
Förmyndarredovisning	1	—	—	Sedlighetsbrott	1 (1)	1	—
Försträckning	1	1	—	Skadestånd på grund av brott	4	1	1
Försäkring	1	—	—	Smädelse mot tjänsteman	1	—	—
Godemanskap	—	1	—	Stöld	4 (1)	4	4 (1)
Handräkning	1	—	—	Trafikförseelse	2 (1)	1	1
Hemskillnad	1	—	1	Våld & tjänsteman ..	—	1	—
Konkurs, försättande i	1	1	—	Våldtäkt	—	1	—
Laga skifte	—	1	—	Åverkan	—	1	—
Lagsökning	—	1	—	Ämbetsbrott	1	—	—
Lös egendom, bättre rätt till —, köp av	5	1	1	Ärekränkning	1	—	1
Lösdriveri	1	—	—				
Lösning av jord	1	—	—	Summa	23 (3)	20	15 (1)
Lösököp	—	—	1				
Mantalsskrivning	1	—	—				
Redovisning	1	—	—				
Rubbande av besittning	1	1	—				
Rågångsförrättning	—	—	1				
Samfällighet	—	1	—				
Skiljedom	—	1	—				
Testamente	1	—	1				
Väggkostnad	—	1 (1)	—				
Åborätt	—	1	—				
Ägostyckning	1 (1)	—	1 (1)				
Äktenskapsskillnad	2	1	1				
—, underhåll efter	1	1	1				
Summa	48 (5)	39 (7)	33 (4)				

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 12 maj 1939.

Närvarande:

justitieråden EKLUND,
LAWSKI,
VON STEYERN,
regeringsrådet HJÄRNE.

Enligt lagrådet den 29 april 1939 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 31 mars 1939, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om särskilda rättsmedel;
- 2) lag om ändrad lydelse av 47 och 49 §§ utsökningslagen; och
- 3) lag om ändrad lydelse av 4 § lagen den 14 maj 1915 (nr 139) angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av ledamoten i processlagberedningen revisionssekreteraren Tore Strandberg.

Förslagen föranledde följande yttranden.

Förslaget till lag om särskilda rättsmedel.

Lagrådet:

Med förslaget avses att införa nya regler om resning, återställande av försutten tid och besvär över domvilla, i huvudsak överensstämmande med dem som återfinnas i processlagberedningens betänkande. En reglering av dessa särskilda rättsmedel och av den omfattning, i vilken de böra kunna anlitas, är enligt lagrådets mening i hög grad beroende på utformningen av det ordinära processförfarandet och de garantier för rättssäkerheten som detta förfarande erbjuder. Det ligger därför i öppen dag, att betydande svårigheter måste möta när det gäller att, i enlighet med vad här föreslås, på vår gamla rättegångsordning inympa ett avsnitt av ett efter moderna principer utarbetat förslag till ny rättegångsbalk. Även om man inskränker sig till att endast göra de jämkningar i de sålunda utarbetade reglerna som äro absolut nödvändiga för att dessa icke skola komma i strid med gällande lagbud, lär

vidare en förnyad översyn i samband med processreformens genomförande bliva ofrånkomlig. För lagrådet, som kan antagas komma att inom den närmaste tiden få till sig överlämnat processlagberedningens betänkande för granskning, blir det således nödvändigt att vid sådan granskning undersöka, huruvida de nya reglerna om resning, återställande av försutten tid och besvär över domvilla stå i överensstämmelse med grunderna för den föreslagna rättegångsordningen. Med hänsyn till vad nu framhållits skulle det kunna dragas i tvivelsmål, huruvida tillräckliga skäl finnas att utbryta denna del av processlagberedningens förslag ur sitt sammanhang och göra den till föremål för särskild lagstiftning. I betraktande av de sakliga förbättringar förslaget otvivelaktigt innebär finner sig lagrådet likväl icke böra framställa någon erinran mot att förslaget upphöjes till lag.

Enligt lagrådets mening är det emellertid påkallat att i större utsträckning än som skett vid den företagna omarbetningen av vad processlagberedningen föreslagit taga hänsyn till den gällande rättegångsordningen. Vissa ändringar av såväl materiell som formell innebörd böra av denna anledning vidtagas i det remitterade förslaget. Härom kommer lagrådet att göra hemställan vid de särskilda paragraferna.

1 och 2 §§.

Lagrådet:

I 1 § första stycket 1 och 2 § 1 talas om ombud eller ställföreträdare. Denna terminologi synes väl ansluta sig till beredningens förslag i övrigt, vilket behandlar parts ställföreträdare i 11 kap. och rättegångsombud i 12 kap. Rättegångsbalken däremot har i 15 kap. stadganden om laga ombudsman eller fullmäktig, under det att ställföreträdare, fränsett målsman för omyndig, icke omtalas i samma balk. En närmare anslutning till gällande lag skulle därför vinnas, om orden ombud och ställföreträdare utbyttes mot rättegångsfullmäktig och ställföreträdare för part.

4 §.

Lagrådet:

Förslaget lämnar lika litet som gällande lag någon föreskrift rörande åklagares behörighet att väcka fråga om resning. I motiveringen till denna paragraf uttalas att endast den åklagare bör vara behörig, som äger att i ordinär väg fullfölja talan mot den dom, i fråga om vilken resning sökes. Då det kan ifrågasättas om fullföljdsreglerna äro under alla förhållanden analogiskt tillämpliga och om de böra vara det, är det önskvärt att behörighetsfrågan löses genom en regel i lag. Lämpligen synes rätten att såsom åklagare begagna ifrågavarande extraordinära rättsmedel böra förbehållas justitiekanslern och riksdagens ombudsmän, oavsett i vilken instans det tidigare avgörandet skett. Stadgande härom kan upptagas i första stycket av denna paragraf.

De i andra stycket av paragrafen upptagna fristerna hava i vissa fall be-
stämts till ett år eller sex månader, sedan domen vann laga kraft. Sådana

frister böra lämpligen ej utlöpa på ett visst klockslag på dagen. Detta skulle ej heller hava blivit fallet vid genomförande av processlagberedningens förslag, varifrån bestämmelserna äro hämtade. Med gällande rättegångsordning skulle däremot i många fall följden bliva att fristerna komme att utlöpa klockan tolv på dagen. Fristerna torde böra räknas från den dag, då domen vann laga kraft.

Liknande ändringar torde böra vidtagas i 11 och 13 §§.

Justitierådet von Steyern:

I den mån tid förflyter sedan ett mål blivit avgjort genom laga kraft ägande dom, växa betänkligheterna mot att rubba domens rättskraft. Dessa betänkligheter äro delvis av processuell art; bevismaterialet blir mera otillförlitligt, och faran ökas att den nya domen kommer att vila på ett sämre underlag än den gamla. Därjämte framträda med allt större styrka olägenheterna av att omdana de rättsverkningar, som inträtt på grund av den en gång givna domen.

Förslaget innehåller endast för ett speciellt fall — resning i tvistemål på grund av oriktig rättstillämpning — ett stadgande som medför hinder mot att resning sökes längre tid efter domen. Såvitt brottmålen angår synes förslagets ståndpunkt kunna godtagas. Den som dömts till ansvar för ett brott hör, i allt fall om brottet är någorlunda allvarligt, icke förmenas möjligheten till rättelse endast med hänsyn till de ökade svårigheterna för en ny utredning. Och då fråga uppstår om resning till men för den tilltalade, lära stadgandena om preskription av åtalsrätt i 5 kap. strafflagen kunna anses tillämpliga även på resningsansökning, varigenom en åtminstone någorlunda tillfredsställande garanti får anses vunnen mot olägenheterna av uppskjuten rättegång och straffverkställighet.

För tvistemålens del framträder, vid sidan av den processuella synpunkten, med styrka den ovan berörda önskvärdheten att ej ingripa i det rättsläge med verkningar i olika hänseenden, som utvecklats i förlitande på den en gång givna domens orubblighet. Oftast lär det väl för rättskänslan framstå såsom föga tilltalande, då någon med stöd av en skriftlig handling eller något annat bevismedel som kommit i hans händer söker omkullkasta en för längesedan given dom, vilken gått honom eller någon av hans företrädare emot.

Huruvida den föreslagna lydelsen av 1 § lämnar möjlighet för högsta domstolen att vägra resning vid längre tids förlopp, ehuru någon av de i paragrafen angivna resningsgrunderna är för handen, kan måhända vara tvevelaktigt. I varje fall komma med stor sannolikhet parter och allmänheten att uppfatta de i förslaget upptagna resningsfallen såsom grundande en ovillkorlig rätt till resning. Därest lagstiftarens avsikt är, att en i övrigt motiverad resningsansökan skall kunna avslås på grund av en längre tids förlopp, bör för att resningsmyndigheten skall skyddas mot misstanke för godtycke, denna avsikt komma till tydligt uttryck i lagen.

Detta kan ske genom att såsom i vissa främmande lagar stadga en frist för

ansökan om resning, räknad från den dag då domen vann laga kraft. Fristens längd har i de norska och tyska lagarna satts till fem år och i den österrikiska till tio; för vårt vidkommande torde den måhända böra bestämmas till tio år. Med tanke på vissa fall, som kunna uppkomma särskilt i mål om äktenskaplig börd och dylikt, bör tillfälle lämnas för resningsmyndigheten att undantagsvis bevilja resning, även om ansökan inkommit efter fristens utgång. En annan möjlighet är att i 1 § upptaga ett stadgande av den innebörden, att resning ej må beviljas, då den med hänsyn till den tid, som förflutit från det domen vann laga kraft, kan anses obillig mot annan än den som sökt resning.

7 §.

Lagrådet:

I andra stycket av förevarande paragraf stadgas, att resning förfaller, om i mål, som efter resningen skall återupptagas vid underrätt, resningssökanden uteblir från rättegångstillfälle, då målet ånyo företages. Denna föreskrift synes stå i god överensstämmelse med processlagberedningens förslag, enligt vilket varje utevaro medför särskild påföljd, men näppeligen med gällande rättegångsordning, vilken i stämningssmål i allmänhet endast låter utevaro vid första rättegångstillfället medföra påföljd för kändanden. Med sistnämnda ordning torde bäst överensstämma, att den i nu ifrågavarande stycke stadgade påföljden för utevaro får inträda allenast om sökanden uteblir från det rättegångstillfälle, till vilket målet efter resningen först utsättes. Stadgandet synes därför böra jämkas i enlighet med det sagda.

12 §.

Lagrådet:

I enlighet med processlagberedningens förslag har i 12 § 4 stadgats rätt att anföra besvär över domvilla i fall, då domen är så mörk eller ofullständig att därav ej framgår, huru i saken dömts. En dylik anordning lär vara nödvändig i beredningens förslag, när detta icke innehåller några regler om domsförklaring. Men att, såsom i det remitterade förslaget avses, medgiva part såväl att jämlikt 24 kap. 10 och 11 §§ rättegångsbalken söka förklaring av dom som att enligt nu berörda paragraf föra besvär över domvilla, synes icke av något behov påkallat. På grund härav och då förslaget skulle leda till den egendomliga konsekvensen att part, vars besvär över domvilla avslagits, skulle vara oförhindrad att ändå söka förklaring av domen, hemställles, att stadgandet under 4 får utgå.

I 12 § bör vidare, i likhet med vad som skett i 1—3 §§, lämpligen angivas, att stadgandet avser dom som vunnit laga kraft.

Justitierådet Lawski:

I fråga om domvilla har ej upptagits någon motsvarighet till de beträffande resning föreslagna bestämmelserna om inskränkning i parts rätt att göra gällande nya omständigheter eller bevis på grund av underlåtenhet att åbe-

ropa dem vid målets behandling eller genom fullföljd till högre rätt. Då det nämligen, yttrar processlagberedningen härom, främst åligger rätten att tillse att rättegången försiggår i laga former, bör det icke läggas parten till last att han icke kommit till insikt om det förelupna rättegångsfelet å sådan tid, att talan i vanlig ordning kunnat fullföljas.

Av detta uttalande lär framgå att det, såvitt angår de i denna paragraf under 1, 2 och 5 omnämnda grunderna, närmast tagits sikte på sådana fall då rätten icke — åtminstone icke på ett för parten synligt sätt — uppmärksammat den omständighet varom fråga är. Det anförda resonemanget äger då sitt fulla berättigande. Har rätten åter provat ett under rättegången aktualiserat processuellt spörsmål och däri träffat uttryckligt avgörande, torde anledning saknas att bereda möjlighet till omprövning av detta avgörandes riktighet i annan ordning och under andra förutsättningar än som i allmänhet gälla för överklagande av rättens beslut. Stadgandets sålunda begränsade innebörd bör komma till uttryck i lagtexten, varigenom skulle undvikas att part i vissa fall skulle kunna påkalla förnyad prövning av högsta domstolens beslut rörande processuella spörsmål av mera omstridd art. Begränsningen kan lämpligen ske genom en bestämmelse att besvären ej må på grund av förhållande, som avses i 1, 2 eller 5, bifallas, om yttrande rörande den omständighet, som åberopas, meddelats i rättegången.

13 §.

Lagrådet:

Om, i enlighet med lagrådets hemställan, i 12 § upptages en erinran att stadgandet avser dom som vunnit laga kraft samt punkt 4 utgår, kunna andra och tredje styckena i 13 § ersättas med en bestämmelse av innehåll att besvär skola föras inom sex månader, från den dag då domen vann laga kraft, men att i fall, som avses i 12 § 3, klagande, som erhållit kännedom om domen först efter det denna vunnit laga kraft, äger anföra besvär inom samma tid efter det sådan kännedom vunnits.

Övergångsbestämmelserna.

Lagrådet:

Det synes kunna ifrågasättas, huruvida icke, med hänsyn till den korta tid som återstår till den föreslagna dagen för lagens ikraftträdande, denna dag borde framflyttas till en senare tidpunkt än den 1 juli 1939.

I tredje stycket föreskrives, att de frister, som i förslaget äro satta för rätten att göra ansökan om resning eller återställande av försutten tid och att anföra besvär över domvilla, icke i något fall skola börja löpa före dagen för lagens ikraftträdande. Den modifikation i regeln, som gjorts för sådana fall då i 25 kap. 10 § och 30 kap. 38 § stadgad ettårsfrist för domvillobesvär redan börjat löpa, har, enligt vad departementschefen framhåller, tillkommit för att förhindra en förlängning av denna frist. Det torde emellertid icke heller böra ifrågakomma att genomföra en förkortning av

fristen i sådana fall då den börjat löpa å dag som infaller mindre än sex månader före lagens ikraftträdande. För att säkerställa en tolkning av bestämmelsen i enlighet med vad nu sagts kan åt densamma lämpligen givas det innehållet att vad i 25 kap. 10 § och 30 kap. 38 § rättegångsbalken är stadgat om tid, inom vilken besvär må föras, skall fortfarande äga tillämpning i fråga om besvärstid som börjat löpa före lagens ikraftträdande samt att om i annat fall än nu sagts enligt denna lag ansökan skall göras eller besvär föras inom viss tid, denna ej må räknas från tidigare dag än den då lagen träder i kraft.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 47 och 49 §§ utsökningslagen

Lagrådet:

Därest i enlighet med vad lagrådet förordat 12 § 4 i förslaget till lag om särskilda rättsmedel får utgå, erfordras icke någon ändring i 47 § utsökningslagen.

För det fall att innan den här föreslagna lagen trätt i kraft ogillande av dom yrkats jämlikt 25 kap. 10 § eller 30 kap. 38 § rättegångsbalken måste uppenbarligen 49 § utsökningslagen i dess nuvarande lydelse fortfarande gälla. En uttrycklig föreskrift härom torde böra upptagas i övergångsbestämmelsen till förevarande lagförslag.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 4 § lagen den 14 maj 1915 (nr 139) angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar.

Lagrådet:

Den föreslagna bestämmelsen synes lämpligen böra upptagas såsom en särskild paragraf närmast efter 4 § med det innehållet att då avdelning behandlar ansökan om resning eller besvär över domvilla i något av högsta domstolen avgjort mål eller ärende, ledamot, som deltagit i det tidigare avgörandet, ej må tjänstgöra på avdelningen, om domfört antal ledamöter ändå är att tillgå.

Beaktas denna hemställan, torde därav böra föranledas ändring av följande paragrafers numrering.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 maj 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, anmäler lagrådets den 12 maj 1939 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 31 mars 1939 remitterade förslagen till lag om särskilda rättsmedel, lag om ändrad lydelse av 47 och 49 §§ utsökningslagen samt lag om ändrad lydelse av 4 § lagen den 14 maj 1915 (nr 139) angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar.

Efter redogörelse för lagrådets utlåtande anför föredraganden:

»Vid 4 § i förslaget till lag om särskilda rättsmedel har en av lagrådets ledamöter anfört, att med hänsyn till de särskilt i tvistemål framträdande betänkligheterna mot att rubba domens rättskraft efter en längre tids förlopp i lagen borde beträffande dylika mål jämväl för andra fall än de i 1 § 4 avsedda stadgas en frist, räknad från det domen vann laga kraft, efter vars utgång resning ej finge sökas. Fristens längd borde bestämmas till tio år; tillfälle borde dock lämnas för resningsmyndigheten att undantagsvis bevilja resning även om ansökan inkommit efter fristens utgång. Såsom en annan möjlighet har denne ledamot förordat, att i 1 § upptoges ett stadgande av den innebörden, att resning ej må beviljas, då det med hänsyn till den tid, som förflutit från det domen vunnit laga kraft, kunde anses obilligt mot annan än den som sökt resning.

Såsom av det anförda framgår skulle den ifrågasatta inskränkningen i rätten att söka resning endast avse tvistemål. Den omständigheten att lång tid förflutit efter domens meddelande kan naturligen vara av betydelse vid resningsfrågans bedömande. Därest under denna tid processmaterialet undergått sådan försämring, att ett tillförlitligt förnyande av detsamma icke längre är möjligt, ligger häri uppenbart ett starkt skäl mot att resning beviljas. Denna fråga bör emellertid bedömas med hänsyn till förhållandena i varje särskilt fall, och någon allmän preklusionsfrist torde ur denna synpunkt icke vara nödvändig. Vad därefter angår den framförda betänkligheten mot att efter en längre tids förlopp ingripa i det rättsläge, som grundats å den tidigare domen, må framhållas, att om resningssökanden först

efter en längre tid erhåller kännedom om de omständigheter eller bevis, som komma den tidigare domen att framstå som oriktig, det ofta skulle kunna verka obilligt, om detta förhållande skulle utestänga honom från bifall till en i och för sig berättigad resningsansökan. Särskilt framträdande skulle denna obillighet bliva i sådana fall, då den vinnande parten redan under den tidigare rättegången ägt vetskap om de omständigheter, som åberopas till grund för resningsansökan. En regel om bestämd tidsfrist torde därför, såsom ock framhållits av nämnde ledamot, ej kunna göras undantagslös. Med hänsyn till vad sålunda anförts synas, åtminstone under nu gällande rättegångsordning, tillräckliga skäl ej föreligga att i lagen stadga någon begränsning i antydd riktning av resningsmöjligheterna. Jag anser mig fördenskull icke böra frångå förslaget, som ock på denna punkt av lagrådets övriga ledamöter lämnats utan erinran.

Vad lagrådet anmärkt i fråga om 1, 2, 4, 7, 11, 12 och 13 §§ i förslaget till lag om särskilda rättsmedel synes böra iakttagas. I anledning härav hava erforderliga ändringar verkställts i nämnda paragrafer. Därjämte hava i samma förslag vidtagits vissa jämkningar av redaktionell natur.

Med hänsyn till den korta tid, som återstår till den föreslagna dagen för nämnda lags ikraftträdande, har lagrådet ifrågasatt, huruvida icke ikraftträdandet borde framflyttas till en senare tidpunkt än den 1 juli 1939. Några mera väsentliga olägenheter av förslagets bestämmelse om dagen för ikraftträdandet synas emellertid icke vara att befara, och jag anser mig därför sakna anledning att föreslå någon ändring härutinnan. På grund av vad lagrådet i övrigt erinrat i fråga om övergångsbestämmelserna till ifrågavarande lag har ändring vidtagits.

I anledning av de erinringar lagrådet framställt beträffande förslagen till lag om ändrad lydelse av 47 och 49 §§ utsökningslagen och till lag om ändrad lydelse av 4 § lagen den 14 maj 1915 angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar torde ändringar böra vidtagas, varjämte rubrikerna till nämnda lagförslag böra undergå viss ändring. Förslagen hava därför omarbetats i anmärkta hänseenden.»

Föredraganden hemställer härefter, att i enlighet med vad förut anförts ändrade förslag till lag om särskilda rättsmedel, lag om ändrad lydelse av 49 § utsökningslagen samt lag om ändring i lagen den 14 maj 1915 (nr 139) angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.